

Ainevaldkond Sotsiaalsained

Ainevaldkond Sotsiaalsained	1
1 Sotsiaalsained 1 ainekava	8
1.1 LÕK Valikaine ühiskonnaõpetuse ainekava	8
1.2 Ajalugu LÕK ainekava	13
2 Sotsiaalsained 2 ainekava	15
2.1 LÕK Inimeseõpetus	15

Ainevaldkond Sotsiaalsained

Sotsiaalsainete õpetamisel Tartu Herbert Masingu Koolis arvestatakse igati õpilaste hariduslikke erivajadusi, unustamata riikliku õppekava nõudeid.

Valdkonnapädevus

Sotsiaalsainete pädevusega taotletakse õpilase toimetulekut iseendaga, suutlikkust toimida lähikonnas, valmisolekut ja oskust olla aktiivne ning vastutustundlik kodanik, oskust mõtestada ühiskondlikke suhteid minevikuühiskondades lähtuvalt ajaloolisest kontekstist ja üldinimlikest väärtustest.

Sotsiaalsainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb huvi kogukonna, rahva ja maailma arengu vastu, mõistab ühiskonnas toimunud ja toimuvate muutuste põhjusi, tagajärgi ja seoseid;
- 2) tunneb huvi enda arengu vastu, hindab ennast õigesti ja täpselt, analüüsib oma võimalusi, usub endasse ja kavandab oma tulevikku, võtab eakohase vastutuse oma tuleviku kujundamise eest, väärtustab loovust ja ettevõtlikkust ning arendab endas neid omadusi ja pädevusi;
- 3) austab demokraatiat ja inimõigusi, teab oma õigusi ja kohustusi, järgib seadusi, üldinimlike väärtusi ja üldtunnustatud käitumisnorme, kujundab oma arvamuse ning on vastutustundlik ja aktiivne ühiskonnaliige, on ustav Eesti riigile;
- 4) valdab infootsimise meetodeid, hindab kriitiliselt allikate usaldusväärsust ja teabe sisu; väärtustab teaduspõhist maailmapilti ja kujundab enda seisukoha;
- 5) mõistab inimeste individuaalseid erinevusi, kultuurilist ja maailmavaatelist mitmekesisust, suhtub neisse sallivalt, kui need pole inimväärikust alandavad või inimsusevastased;
- 6) tunnetab oma rolli Eesti kultuuripärandi hoidja ja kandjana, väärtustab inimkonnakultuuri pärandit ja arvestab kultuurierinevustega;
- 7) hoolib endast ja teistest, järgib tervislikke eluviise, käitub turvaliselt enda ja teiste inimeste suhtes, hoiab keskkonda, on teadlik tarbija.

Õpilastes kujundatavad üldpädevused

1) kultuuri- ja väärtuspädevus – suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt; hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustada oma väärtushinnanguid;

2) sotsiaalne ja kodanikupädevus – suutlikkus ennast teostada; toimida agara, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut ja Eesti riiklikku iseseisvust; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme; austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvuste omapära; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; mõista inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel;

3) enesemääratluspädevus – suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme;

4) õpipädevus – suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasise õppimise vajadusi;

5) suhtluspädevus – suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi;

6) matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus – suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümbboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; suutlikkus kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõenduspõhiseid otsuseid; mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid; kasutada uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt;

7) ettevõtlikkuspädevus – suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärgi, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske; rakendada finantskirjaoskust;

8) digipädevus – suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvas ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma eraelu, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

Õppekava läbivad teemad

(1) Läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade lõimingu vahendiks ning neid arvestatakse koolikeskkonna kujundamisel. Läbivad teemad on aineülesed ja käsitlevad ühiskonnas tähtsustatud valdkondi ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust, toetades õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada.

(2) Läbivate teemade õpe realiseerub eelkõige:

- 1) õppekeskkonna korralduses – kooli vaimse, sotsiaalse ja füüsilise õppekeskkonna kujundamisel arvestatakse läbivate teemade sisu ja eesmäärke;
- 2) aineõppes – läbivatest teemadest lähtudes tuuakse aineõppesse sobivad teemakäsitlused, näited ja meetodid, viiakse koos läbi aineteüleseid, klassidevahelisi ja ülekoollisi projekte. Õppeainete roll läbiva teema õppes on lähtuvalt õppeaine taotlustest ja õppesisust erinev, olenevalt sellest, kui tihe on ainevaldkonna seos läbiva teemaga;
- 3) valikainete valikul – valikained toetavad läbivate teemade taotlusi;
- 4) läbivatest teemadest lähtuvas või õppeaineid lõimivas loovtöös – õpilased võivad läbivast teemast lähtuda selle loovtöö valikul, mida tehakse kas iseseisvalt või rühmatööna;
- 5) korraldades võimaluse korral koostöös kooli pidaja, paikkonna asutuste ja ettevõtete, teiste õppe- ja kultuuriasutuste ning kodanikuühendustega klassivälist õppetegevust ja huviringide tegevust ning osaledes maakondlikes, üle-eestilistes ja rahvusvahelistes projektides.

(3) Õpetuses ja kasvatuses käsitletavat läbivad teemad on:

1) elukestev õpe ja karjääri kujundamine – taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvus õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid;

2) keskkond ja jätkusuutlik areng – taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele;

3) kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele;

4) kultuuriline identiteet – taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis;

5) teabekeskond ja meediakasutus – taotletakse õpilase kujunemist teadlikuks ja analüüsivaks inimeseks, kes tajub ja teadvustab adekvaatselt ümbritsevat teabekeskkonda, suudab meediamailma sisu ja allikaid kriitiliselt analüüsida ja kasutada, tunnustab autorlust, oskab luua kvaliteetset meediasisu, arvestades oma eesmäärke ja ühiskonnas omaksvõetud suhtlemise norme, ning toimib turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskkonnas;

6) tehnoloogia ja innovatsioon – taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvus tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas;

7) tervis ja ohutus – taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele;

8) väärtused ja kõlblus – taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää üksikõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires. Õppekava läbivad teemad: https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1080/3202/3005/18m_pohi_lisa14.pdf#

Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

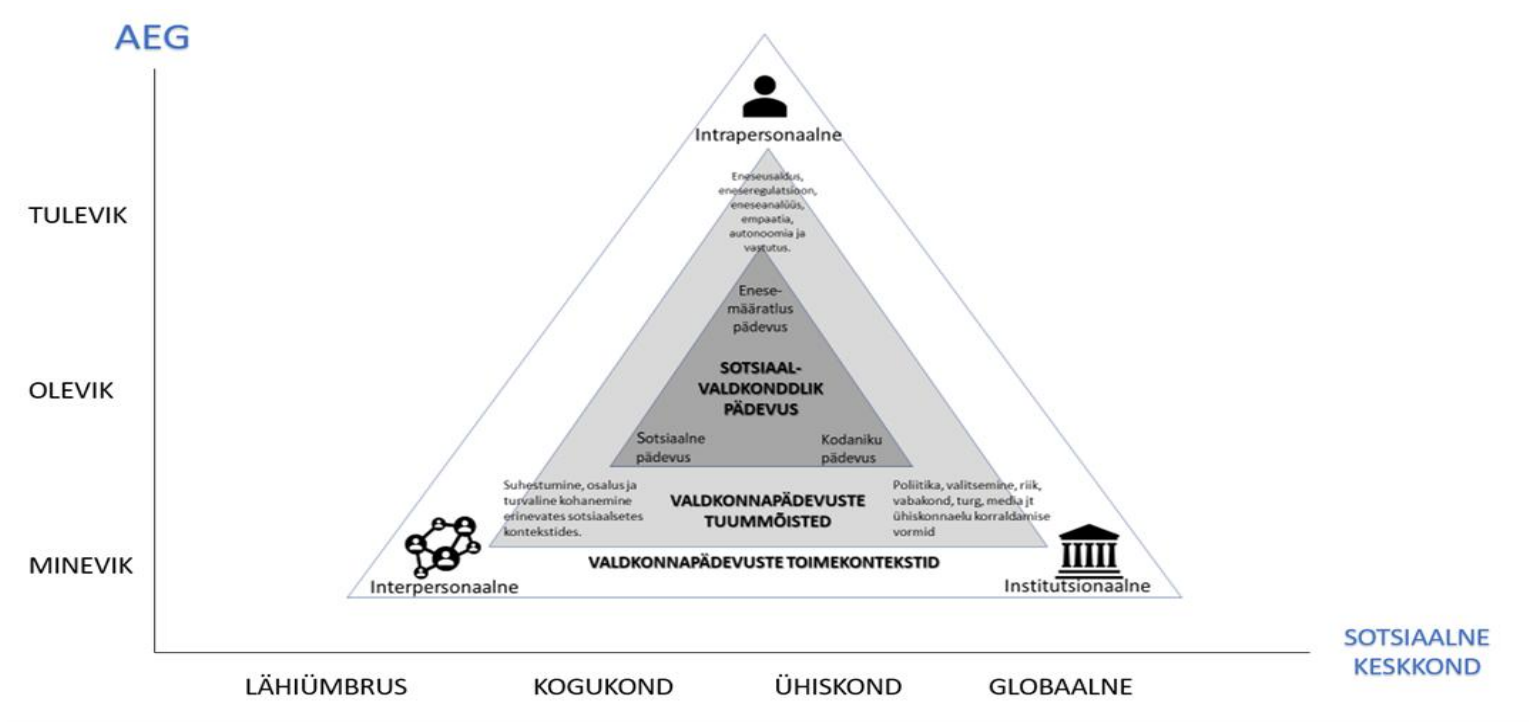
Sotsiaالainetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaالainete vahendusel kujundatakse õpilastes oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest. Õppe vältel kujundatakse õpilastes tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.

Sotsiaالainete pädevusega taotletakse toimetulekut

1. iseendaga (intrapersonaalne: eneseusaldus, eneseregulatsioon, eneseanalüüs, empaatia, autonoomia ja vastutus) - enesemääratluspädevus;
2. lähikonnas (interpersonaalne: suhestumine, osalus ja turvaline kohanemine erinevates sotsiaalsetes kontekstides) - sotsiaalne pädevus;
3. ühiskonnas (institutsionaalne: poliitika, valitsemine, riik, vabakond, turg, meedia jt ühiskonna elu korraldamise vormid) - kodanikupädevus.

Kodanikuks olemist määratletakse kui võimet tegutseda vastutustundliku kodanikuna ja osaleda ühiskonna elus.

Sotsiaalse pädevuse ruumilisele haardele (lähikõnne, kogukond, ühiskond, globaalne) lisandub ajaline/ajalooline (minevik, olevik, tulevik) mõõde.

Õppe korraldamisel lähtutakse Eesti riikliku iseseisvuse tunnustamisest, eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ning maailma kultuuri ja teaduse põhisaavutuste väärtustamisest ning riikliku õppekava üldosas sätestatud põhimõtetest.

Ajalugu õppides omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks olulisi teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajaloõpetus kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Inimeseõpetus loimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut iseendaga, eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas.

Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides tundma ennast, kujundama vastutustundlikult oma suhteid, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud sotsiaalsest võrdsusest, võrdväärsusest ning naiste ja meeste võrdõigusest.

Valikaines ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks.

Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused aktiivse kodaniku kujunemiseks ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks. Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil oma tundeid väljendada, aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suheldes; ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ega vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu

õpitakse tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas, kogukonnas ning ühiskonnas. Omandatakse teadmisi majandusest, tööturust, maksundusest, õpitakse tegema otsuseid rahatargalt ja vastutustundlikult. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelse mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Sotsiaalainetes käsitletavate õppeteemade kaudu kujundatakse õpilastes esmane valmisolek märgata ebavõrdsust ühiskonnas ja aidata kaasa võrdõiguslikkuse, sh soolise võrdõiguslikkuse edendamisele. Valdkonnasisese lõimingu taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning märkab ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas. Õpilane omandab tõhusad oskused ja valmisoleku ühiskonnaellu sekkuda ja olla edukas elukestvas õppes ja tööturul. Õppesisu valib aineõpetaja arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud teadmised, oskused ja hoiakud, üld- ja valdkonnapädevused ning õpitulemused oleksid saavutatavad.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Valdkondlikku õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üld- ja valdkonnapädevustest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuse rõhuasetustest ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsituste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) toetatakse lõimingut valdkonna sees, õppeainete vahel ja õppekava läbivate teemadega, arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 4) rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi;
- 5) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja -võimeid, kasutatakse diferentseeritud sisu ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpiraskustele ning pakutakse õpiabi;
- 6) taotletakse mõõdukat ja ühtlaselt jaotuvat õpikoormust, mis soodustab motivatsiooni ning jätab aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 7) tegeldakse probleemikeskselt ja kogemuspõhiselt eluliste nähtuste ja olukordadega, seostatakse oskusi igapäevaelu ja jätkuõpingutega;

Hindamine

Hindamine on õppeprotsessi osa, mille kaudu toetatakse õpilase õppimist ja arengut. Hindamisel saadakse ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning toetatakse selle kaudu õpilase kujunemist positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnanguga ennastjuhtivaks õppijaks. Hindamise tulemusena/abil saab õpilane tagasisidet oma edenemise kohta õppimisel ja õpistrateegiate valikuteks. Õpetaja saab teavet oma õpetamise tulemuslikkuse kohta ning sisendit nii õppetegevuse kui ka iseenda pädevuste arendamiseks.

Hindamise alus on valdkonna ainekavades kirjeldatud õpitulemused kooliastmete kaupa. Hindamisega toetatakse kooliastme lõpuks taotletavate teadmiste ja oskuste omandamist, hoiakute kujunemist ning valdkonnapädevuse saavutamist. Ainealaste teadmiste ja oskuste kõrval antakse tagasisidet ka üldpädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemisele antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangute abil. Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida esitatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnatena.

Diagnostilise hindamise käigus selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, hoiakud, ainealased väärarusaamad ja spetsiifilised õpiraskused, et kavandada järgnevat õppimist ja õpetamist.

Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevuste ja arenguvõimaluste kohta.

Kokkuvõttev hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Õppeteema kokkuvõttev hinne võib kujuneda õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnatel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Arutluste, juhtumianalüüsides ja loominguliste tööde puhul hinnatakse arvamuste ja seisukohtade argumenteeritust, seostatust ja veenvust, õpilase seisukohtadele minevikusündmuste, ühiskonnas ja maailmas toimuva kohta antakse sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Praktiliste ja loominguliste ülesannete sooritamisel hinnatakse nii protsessi kulgu kui ka tulemust. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid pööratakse tähelepanu ka õpilase keelekasutusele, sh erialaste terminite, isiku-, riikide ja kohanimedele, rahvusvaheliselt aktsepteeritud lühendite õigele kasutusele ja õigekirjale, mida arvestatakse hindamisel vastavalt ülesande eesmärgile ja kokkulepitud hindamiskriteeriumidele.

Erineva keerukusastmega teadmiste, oskuste ja hoiakute hindamise võimaldamiseks kasutatakse mitmekesiseid hindamisviise ja -vorme. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub püstitatud õppe-eesmärkidest ja eeldatavast õpitulemusest. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanust, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Ajaloo hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi tähtsamate ajaloosündmuste ja -nähtuste analüüsi nõudvate ülesannete kaudu. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle tõlgendamist ja võrdlemist, kommenteerimist ning usaldusvärsuse üle otsustamist. Arutluse puhul hinnatakse kirjutise vastavust teemale, ajastu- ja teemakohaste faktide teadmist, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud argumentide toel.

Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi ning nende seostamise oskust. Õpilase hoiakuid ja väärtushinnanguid mõõdetakse ja tagasisidestatakse vaatluse, õpilase antud hinnangute ja otsustuste ning juhtumianalüüsi alusel.

Valikaines ühiskonnaõpetuses hinnatakse arutlusoskust, erinevate allikate, sh õigustekstide tõlgendamist ja analüüsi, ühiskondlike probleemide analüüsi ja oma seisukoha kujundamise ning selle põhjendamise oskust; aga ka kodanikuvalmidust ja -vastutust ühistegevuses osalemise, ühiskonnaliikmele kohustuslike toimingute, sh vajalike dokumentide täitmise oskuse jt eakohaste ülesannete kaudu. Väitluses hinnatakse oskust kuulata aktiivselt teise poole väiteid ning oskust esitatud väidetele tõendus põhiste argumentidega vastata.

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest, hindamise nõuded ja korraldus, sh mitterumbrilise hindamise kasutamine ja mujal õpitu arvestamine täpsustatakse kooli õppekavas.

Õppekeskkond

Õppimist toetav õppekeskkond kujundatakse viisil, kus luuakse kultuuritundlik, üksteist austav, kaasav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu. Aktsepteeritakse erinevate seisukohtade olemasolu, arutletakse nende üle ning hinnatakse neid, lähtudes allikatest, tõendus põhistest faktidest ning

demokraatliku ühiskonna aluspõhimõtetest.

Kool võimaldab viia õpet läbi ruumis, kus on:

- 1) mööbli ümberpaigutamise võimalus liikumist eeldavateks tegevusteks nagu rühmatööd, dramatiseeringud, rolli- ja õppemängud;
- 2) internetiühendus nii õpetajal kui ka õpilastel, digitehnoloogia ning audiovisuaalsete esitluste ja videoühenduse kasutamise võimalused.

Kool võimaldab:

- 1) korraldada õpet väljaspool klassiruumi, nt mäluasutuses või ametiasutuses;
- 2) kasutada ainekava eesmärke toetavaid õppematerjale ja -vahendeid;
- 3) õppekäike ja kohtumisi erinevate valdkondade esindajatega.

1 Sotsiaallained 1 ainekava

1.1 LÕK Valikaine ühiskonnaõpetuse ainekava

	ÜHISKONNAÕPETUS
Aine üldkirjeldus ja õppe-eesmärgid.	Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste sotsiaalse kompetentsuse kujunemises. Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvale õppele. Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku 15 seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majanduse, poliitika ja õigusega), ent ka suhteid erinevate sotsiaalsete rühmadega. Kodanikuna mõistetakse demokraatliku ühiskonna liiget, kes suhtleb ühiskonna institutsioonidega, lähtudes oma huvidest ja võimalustest. Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises, sh ettevõtlikkus, seaduste austamine, töökus, sooline võrdõiguslikkus, vabadus, kodanikualgatus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, mõistev suhtumine erinevustesse, tauniv suhtumine eelarvamustesse, säästlik suhtumine keskkonda, lugupidav suhtumine teiste rahvaste ja maade kultuuritraditsioonidesse ning soov neid tundma õppida; oma maa kultuuripärandi väärtustamine; teadvustamine, et kõikide maailma riikide elatustase ei ole võrdne ja maailmas on palju vaesust ning paljude inimeste materiaalne heaolu on võimalikuks saanud looduse ja tuleviku arvelt jne. Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste kujunemine, mis aitab õpilasel ühiskonnas toime tulla. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi. I kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva. II ja III kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi aiena. II kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade koosseksisteerimisele.

	Käsitelu keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht. III kooliastmes käsitletakse riiklike institutsioonide funktsioone ja toimimispõhimõtteid. Riigivalitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslikke institutsioone. Oluline on pöörata tähelepanu kodanikuõigustele ning poliitika avaldumisele igapäevaelus. Majandusteemade käsitlemine III kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele, ettevõtlusele, riigi majanduse reguleerimisele ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele. Ainet käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult. Õppeprotsessis on oluline koht uurimuslikel õpivõtetel, mille toel omandavad õpilased probleemide seadmise, hüpoteeside sõnastamise, töö kavandamise ja korraldamise, kriitilise mõtlemise ning tulemuste tõlgendamise ja esitamise oskused, esitades materjale nii suuliselt kui ka kirjalikult ning kasutades näitlikustamiseks mitmesuguseid visuaalseid vorme ja võimaluse korral rakendatakse seda praktikas, nt demokraatia koolis, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus kodukohas jm. Aktiivseks kodanikuks olemine tähendab kodanike kaasatust laiemalt, mitte ainult hääletamist valimistel. See avardab ka ühiskonnaõpetuse praktilise õppe võimalusi noorte jaoks, kes pole veel hääleõiguslikud (nt õpilaste võimekuse piires koolielu korraldamises, tarbijahariduses, kodanikualgatuses). Õppes kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi.
	TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD
II KOOLIASTE	1. Teab kodukohas tegutsevaid kodanikuühendusi ja -algatusi. 2. Teab lapse õigusi ja olulisemaid inimõigusi. 3. Teab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja peavad seadusi täitma. 4. Mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis; toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat. 5. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti. 6. Eristab fakti arvamusest, teab, mis tunnuste alusel hinnata allikate usaldusväärsust. 7. Teab, et autoriõigused on kaitstud seadusega ja autorile tuleb viidata. 8. Teab, et inimesed on erineva kultuuritaustaga, saab aru, kui kedagi kultuurilise erinevuse tõttu diskrimineeritakse ja otsib vajaduse korral abi. 9. Teab, et iga inimene on käitumise, hoiakute ja panusega kultuurikandja ja -looja. 10. Tunneb tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust abi otsida, kasutab turvaliselt dokumente ja pangakaarti. 11. Oskab oma aega ja raha planeerida, võimeid ja võimalusi arvestada. 12. Käitub teadliku tarbijana.
III KOOLIASTE	1. Teab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega. 2. Teab, kuidas kujunes ja kuidas toimib tänapäeva demokraatlik ühiskond. 3. Tunneb ära ja toob näiteid demokraatia kesksete tunnuste ja nende rikkumise kohta; toob näiteid, milliseid tagajärgi üksikisikule toob endaga demokraatia hävimine. 4. Märkab, mis võib ohustada demokraatiat tänapäeval, selgitab, tuginedes minevikunäidetele.

	5. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslike institutsioonide ülesandeid. 6. Mõistab ühiskonnasektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas. 7. Teab majanduse toimimise põhijooni, teab oma õigusi ja kohustusi tarbijana, oskab oma õigusi kaitsta. 8. Analüüsib oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma huvidest ja võimetest ning ühiskondlikest teguritest. 9. Seostab demokraatiat inimõiguste kaitsega. 10. Analüüsib õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost. 11. Teab, et Eesti Vabariigi põhiseadus on kõrgeim õigusakt ja oskab sealt leida vajalikku infot. 12. Teab ja väärtustab kodanikuühiskonna võimalusi korraldada elu kodukohas, piirkonnas, riigis ja rahvusvaheliselt. 13. Teab Eesti riigi ja selle kodanike õigusi, võimalusi ja kohustusi, mis tulenevad Euroopa Liidu liikmesusest. 14. Hindab infoallikaid kriitiliselt ja kujundab oma arvamuse, järgib autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtteid. 15. Märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade mitmekesisust, diskrimineerimist, sekkub oma võimaluste kohaselt. 16. Analüüsib tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust vajaduse korral otsida abi
	ÕPITULEMUSED
6.KLASS	1) teab Läänemere-äärseid riike ja näitab neid kaardilt; 2) esitab positiivseid ja negatiivseid näiteid riikidevahelisest koostööst või selle puudumisest; 3) toob näiteid koostööst oma kogukonnas: kodanikuühendused ja -algatused, noorte organiseeritud koostöövormid; 4) loetleb kodukohas lahendamist vajavaid probleeme ja pakub neile lahendusi; 5) leiab eakohaseid võimalusi eneseteostuseks kogukonna liikmena; 6) nimetab inimõigusi ja selgitab nende olulisust; 7) nimetab lapse õigusi ja kohustusi, märkab laste õiguste rikkumist ja otsib vajaduse korral abi; 8) toob näiteid, kuidas inimeste õigused on seadusega kaitstud; 9) kaitseb seisukohta, et keegi ei ole seadustest kõrgemal; 10) kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis, selgitades õpilasesinduse rolli koolielu kujundamisel; 11) osaleb oma klassi otsustusprotsessides demokraatia põhimõtteid arvestades; 12) leiab ja võrdleb erinevatest allikatest pärit infot; 13) selgitab fakti ja arvamuse erinevust, toob näiteid; 14) kasutab viitamist nõuetekohaselt; 15) tunneb ära ja toob näiteid kultuurikonfliktide ja kultuurilise diskrimineerimise kohta; 16) mõistab, et inimesed võivad näha maailma erinevalt;

	17) toob näiteid erinevatest kultuurinähtustest, millega ta on kokku puutunud; 18) toob näiteid, milliste tunnuste põhjal saab inimene end kultuuriliselt määratleda; 19) toob näiteid isikut tõendavate dokumentide õigest ja valest kasutamisest; 20) loetleb tervise- ja turvalisuseohtusid, oskab ohu korral abi otsida; 21) nimetab ohtusid internetis ja selgitab, kuidas end nende eest kaitsta, käitub ohutult; 22) teab internetipanga ja pangakaardi kasutamisega seotud ohtusid ja käitub turvaliselt; 23) oskab oma aega ja tegevusi planeerida; 24) toob näiteid erinevatest seaduslikest rahateenimise võimalustest; 25) koostab eelarve etteantud piirides; 26) kirjeldab säästmise võimalusi igapäevaelus, toob näiteid; 27) selgitab näidete põhjal vajaduste, soovide ja võimaluste erinevusi.
9.KLASS	III kooliastmes käsitletakse ühiskonda, ühiskonnaelu valdkondi ja sotsiaalseid suhteid ning riigi ja valitsemisega seotud teemasid. Õpilane: 1) analüüsib näidete põhjal suur- ja väikeriikide, naaberriikide, demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide vastastikuseid suhteid; 2) selgitab riikide koostööd rahvusvahelistes organisatsioonides, toob näiteid; 3) teab erinevaid demokraatlikus ühiskonnas osalemise võimalusi, toob näiteid; 4) selgitab näidete abil võimude lahususe põhimõtet; 5) loetleb demokraatliku ühiskonna tunnuseid, selgitab, mille poolest erinevad demokraatlik ühiskond ja diktatuur; 6) toob näiteid erinevatest võimalustest, kuidas käituda demokraatia põhimõtteid järgides; 7) selgitab avaliku konkursi tähtsust; 8) teeb vahet riigi-, era- ja kodanikusektoril, toob näiteid nende tegevusest ja koostööst ühiskonnas ja üksikisikute võimalusest osaleda riigi-, era- ja kodanikusektoris; 9) kirjeldab erinevate majandussüsteemide iseloomulikke tunnuseid ja toimimist; 10) teab maksude vajalikkust ühiskonna toimimisel, eristab otseseid ja kaudseid makse; 11) analüüsib vabalt valitud näidete põhjal inimeste tarbimiskäitumist; 12) selgitab liigtarbimise põhjusi ja mõju üksikisikule, ühiskonnale ja keskkonnale; 13) analüüsib valitud erialal tegutsemise võimalusi, lähtudes eriala spetsiifikast ja tuues esile palgatöötajana ja ettevõtjana tegutsemise erisused; 14) teab, mis on sotsiaalne ettevõtlus, ja toob näiteid selle võimalustest; 15) märkab ohtu demokraatiale enda ümbruskonnas ja ühiskonnas ning on valmis sellele oma võimaluste piires vastu seisma; 16) toob näiteid oma õigustest ja kohustustest koolis, perekonnas ja ühiskonnas, selgitades õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid; 17) selgitab soorollide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese valikutele; 18) teab, mis on õigusriik, ja selgitab selle toimimise põhimõtteid;

	19) nimetab põhiseaduse abil Vabariigi Valitsuse, Riigikogu, Vabariigi Presidendi ja kohaliku omavalitsuse peamisi ülesandeid; 20) teab võimalusi, kuidas kodanikud ja mittekodanikud saavad mõjutada ühiskonna toimimist; 21) analüüsib enda võimalusi kooli ja kogukonna elu ning kohaliku omavalitsuse poliitika kujundamisel; 22) teab Euroopa Liidu liikmesriike ja mõistab, miks Euroopa Liidu liikmesriik peab liikmesusest tulenevaid kohustusi täitma; 23) toob näiteid Euroopa Liidu kodanike õigustest ja võimalustest, seostades neid enda eluga; 24) oskab allikatest leida asjakohast infot oma arvamuse kujundamiseks; 25) tunneb ära valeuudise ja propaganda ja teab, miks need võivad olla ohtlikud; 26) oskab kasutada allikaid õppetöös, viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt; 27) võrdleb tõekspidamisi, tavasid ja praktikaid erinevate kultuuride ja subkultuuride näitel; 28) mõistab koostöövõimaluste otsimise vajalikkust kultuuriliste erimeelsuste puhul; 29) märkab ja analüüsib diskrimineerimisjuhtumit ja pakub välja lahendusi; 30) toob näiteid kultuurilaenude ja -mõjutuste kohta eesti kultuuris; 31) mõistab identiteedi määratlust, selgitab näidete varal, mis on sotsiaalne, kultuuri- ja rahvuslik identiteet ning mitmikidentiteet; 32) toob näiteid stereotüüpide, vaenukõne ja sallimatuse kohta ning mõistab nende ohtu ühiskonnale; 33) analüüsib oma kogemuste põhjal iseenda kultuuritarbimist; 34) selgitab, miks on oluline tunda kultuuripärandit; 35) toob näiteid Eesti kultuuri levikust maailmas; 36) analüüsib riske, teeb ettepanekuid nende maandamiseks, demonstreerib õpitu olukorras asjakohast lahendamist, selgitades oma käitumist.
KOOLI ERIPÄRA ÕPPE KORRALDAMISEL	Individuaalsel ja 1-1 õppel lähtutakse iga õpilase eripäradest, mistõttu õpetaja ülesandeks on luua õpilaste arenguks emotsionaalselt toetav keskkond. Erilist tähelepanu pööratakse õppekäikudele ja aktiivõppeprogrammides osalemisele. Digioskuste arendamiseks rakendatakse töös õpilastega arendavaid tehnilisi võimalusi (nt tunnid arvutiklassis, viktoriinid jne). Tarbe korral taotletakse põhikooli lõpetamist koolieksamiga. Hindamisel arvestatakse õpilaste hariduslikke erivajadusi.

1.2 Ajalugu LÕK ainekava

**ÕPPEAINE
KIRJELDUS**

6. klass

ÕPPESISU sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused Sissejuhatus ainesse. Ajalooallikad. Kodukoht läbi aegade.

ÕPITULEMUSED

Õpilane:

- 1) tunneb huvi oma perekonna ajaloo ja sellega seotud minevikusündmuste vastu;
- 2) teab, et kodukoht ja elutingimused on ajaloo käigus muutunud;
- 3) tajub mineviku ja oleviku seoseid;
- 4) mõistab ajalist järgnevust ajateljel, omab üldist ettekujutust kodukoha ajaloo perioodidest.

7. klass

ÕPPESISU sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused Muinasaeg. Vanaaeg. Keskaeg. Eesti võõra võimu all. Suured leiutised ja avastused.

ÕPITULEMUSED

Õpilane:

- 1) selgitab õpitava ajaloo perioodiga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid;
- 2) nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg), kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- 3) teab vanaaja kultuure ja oskab nimetada ajastu olulisemaid saavutusi ja leiutisi;
- 4) kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust;

- 5) teab keskaja Euroopa eluolu muutusi, avastusi ja leiutisi;
- 6) teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel.

8. klass

ÕPPESISU sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused Uusaeg Eestis ja maailmas. Talurahvas ja ärkamisaeg Vene keisri võimu all. Maailm ja Eesti enne ja pärast esimest maailmasõda.

ÕPITULEMUSED

Õpilane:

- 1) selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni;
- 2) nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 3) tunneb huvi Eesti mineviku vastu Euroopas;
- 4) teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu;
- 5) kirjeldab, kuidas majanduslikud ja ühiskondlikud muutused on mõjutanud inimeste elukorraldust;
- 6) teab, et inimeste teadmised on kujunenud suhtlemises teiste rahvastega;
- 7) kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi;
- 8) tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid.

9. klass

ÕPPESISU sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused Vabadussõda. Eesti ja maailm maailmasõdade vahel. Teine maailmasõda. Eesti ja maailm pärast teist maailmasõda. Ühiskonnaõpetus.

ÕPITULEMUSED

Õpilane:

- 1) selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste eluolust Eestis Esimese maailmasõja lõpust tänapäevani;
- 2) tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu;
- 3) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi;
- 4) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 5) mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus;
- 6) teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 7) kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi;
- 8) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna;
- 9) kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 10) väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

2 Sotsiaalne 2 ainekava

2.1 LÕK Inimeseõpetus

Täiendavaid soovitusi õppetegevuseks leiab õppeprotsesside kirjeldustest: <https://projektid.edu.ee/pages/viewpage.action?pageId=212839958>

Õppe- ja kasvatusesmärgid lihtsustatud õppe (LÕ) inimeseõpetuses

Inimeseõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise ja arenemisega seotud muutusi ning vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
- 2) hoiab oma tervist, järgides tervislikku eluviisi, käitub nii, et ei sea ohtu enda, teiste inimeste ega keskkonna turvalisust;
- 3) märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;
- 4) hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;
- 5) suudab täiskasvanu suunamisel eristada ning teadvustada oma oskusi ja võimeid, otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- 6) tunneb huvi ümbritseva ühiskonna elu vastu;
- 7) tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti.

Lihtsustatud õppel olevate laste psüühika ja kõne arengufaaside piirid ei kattu täpselt eakohase arenguga laste vastavate näitajatega, sellest lähtuvalt on kogu lihtsustatud õpe ajaliselt jagatud arenguperioodideks, mis aga ei ühti kooliastmetega.

Arenguperioodid: 1) 1.–2. klass, 2) 3.–5. klass, 3) 6.–7. klass, 4) 8.–9. klass. .

Läbivate teemade rakendamine lihtsustatud õppe (LÕ) inimeseõpetuses

1. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.

Inimeseõpetuses käsitletakse inimeste erinevaid töid ja töökohti, harjutatakse koostööd ja tööde jaotamist, toetatakse endasse uskumist, arendatakse eneseanalüüsi ja enesekontrolli oskusi, oma väärtuste selgitamist, enda ja teiste positiivsete joonte ja omaduste märkamist ja väärtustamist.

2. Keskkond ja jätkusuutlik areng

Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Inimeseõpetuses käsitletakse asjade väärtust ja hinda, asjade väärtust teiste väärtuste seas, vastutust enda ja teiste asjade hoidmise eest, oma kulutuste planeerimist, tervislikku elukeskkonda, tervist heaolu tagajana. Õpetatakse tegema teadlikke valikuid ümbritseva keskkonna hoidmiseks (jäätmemajandus, taaskasutus jms).

3. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

Inimeseõpetuses käsitletakse Eesti rahvuslikku ja riiklikku sümbolikat, lapse õigusi ja kohustusi, vaba aja veetmist, meeskonnatööd ja tööjaotust, arendatakse sotsiaalseid oskusi: enda vajaduste mõistmine ja nende väljendamine, abi küsimine, oma järjekorra ootamine, otsuste vastuvõtmine ja probleemidele lahenduste leidmine, tagajärgedega arvestamine, vastutuse võtmine. Tutvustatakse Eesti haldusüksusi, Eesti maksusüsteemi, tegeletakse raha mõiste ja rahakasutusega.

4. Kultuuriline identiteet

Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumistaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Inimeseõpetuses käsitletakse kodu ja kodukandi traditsioone, Eesti rahvuslikku ja riiklikku sümbolikat, eesti rahvakommete tundmist, erinevate rahvaste tavasid ja kombeid, erinevuste ja mitmekesisuste väärtustamist. Kujundatakse kodumaad väärtustav hoiak.

5. Teabekeskkond

Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetika järgi.

Inimeseõpetuses tutvustatakse erinevaid teabeallikaid ja nende kasutamist, analüüsitakse reklaamide mõju meie igapäevaste otsuste langetamisele. Õpetatakse vajaliku info eristamist ebaolulisest, abi otsimist erinevatest teabeallikatest (nt vaimse tervise infoportaalid, infovoldikud jt).

6. Tehnoloogia ja innovatsioon

Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb võimetekohaselt toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Inimeseõpetuses harjutatakse IKT vahendite kasutamist, sotsiaalseid suhtlemist ja ohtude teadvustamist.

7. Tervis ja ohutus

Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisel.

Inimeseõpetuses käsitletakse tervist ja tervise eest hoolitsemise viise, tervisenäitajaid, tervist mõjutavaid tegureid, lihtsamaid esmaabi võtteid ning ohusituatsioone ja käitumist. Õpetatakse märkama emotsioone, vaimse ja füüsilise tervise seisundit, hindama ohtusid. Õpetatakse vältima ennast kahjustavat käitumist. Tutvustatakse liiklusreegleid ning harjutatakse turvalist liikluskäitumist. Õpetatakse hindama ohtusid: vee-, liiklus- ja tuleohutus, sõltuvust tekitavad ained (tubakas, alkohol, uimastid), narkootikumid.

8. Väärtused ja kõlblus

Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste ja võimete piires.

Inimeseõpetuses õpetatakse nägema iga inimest väärtuslikuna, harjutatakse viisakat käitumist, kujundatakse abivalmidust ja kohusetunnet, ausust, õiglust, erinevuste sallimist, vägivaltatust ja vastutustunnet. Toetatakse endasse uskumist, enesehinnangut, enesekontrolli, oma väärtuste selgitamist, sallivust, hoolivust, usaldust, empaatiat ning positiivset mõtlemist. Käsitletakse kodumaad, kodu ja perekonda väärtusena.

Inimeseõpetuse lõimimine teiste õppeainetega

Inimeseõpetus on lõimitud õppeaine. Ainekava sisaldab nelja põhilist teemade valdkonda:

sotsiaalsed toimetulekuoskused (sh enesekohased oskused ja suhtlemisoskused),

terviseõpetus,

igapäevane elukorraldus,

ühiskonnaõpetus, viimane on lõimitud 1.-5.klassis.

Lisaks on inimeseõpetus seotud karjääri planeerimisega, mille osaoskuste arendamine sisaldub nii sotsiaalsete oskuste kui ka igapäevase elukorralduse teemade valdkonnas. Kõikide teemade juures on õpetuse rõhuasetus valdavalt sotsiaalsel ning probleeme ennetaval aspektil.

Inimeseõpetuse õpitegevuses on olulisel kohal lõimitud ja läbiv õpe. Suur osa õpitulemustest ongi sõnastatud sellele põhimõttele toetudes.

Õppematerjali kasutades tuleb arvestada, et:

mõne pädevuse kujundamisega tegeletakse ühes või mitmes temaatilises õppetunnis;

mõne pädevuse saavutamisel on olulisel kohal lõiming teise õppeainega (nt matemaatika ja loodusõpetusega: laps nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses);

valdavat osa õpitulemustest kujundatakse igas õppetunnis läbivalt, selleks kõiki võimalusi kasutades.

Inimeseõpetus on lõimitud

eesti keelega: suhtlemine, suuline eneseväljendusoskus, teabe otsimine, konspekteerimine;

matemaatikaga: aeg, aja planeerimine, tegevuse kavandamine, kulutuste planeerimine;

loodusõpetusega: ümbrus, kodukoht, Eesti, inimese organismi ehitus, talitus ja tervishoid;

ühiskonnaõpetusega: inimeste õigused ja kohustused, turvaline käitumine;

kodundusega: tervislik toitumine, majandamine ja kulutuste planeerimine, säästlikkus;

keskkonnaõpetusega: rahvakalendri tähtpäevad, kooli, kogukoha ja Eesti traditsioonid ja üritused, suhtlemise õpetus;

kehalise kasvatusesega: tervis ja selle eest hoolitsemine, kehaline aktiivsus ja selle vormid, tervistava kehalise aktiivsuse põhimõtted.

Inimeseõpetuse tundides õpitut rakendatakse kõikide teiste ainete tundides ja vabal ajal. Õpetuse eesmärgiks on aidata õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on võimeline kohanema ümbritsevas keskkonnas ning toime tulema iseseisvas praktilises elus.

Inimeseõpetuse õppesisu on koostatud ja selle rakendamine toimub kontsentriselt: samade teemade puhul laieneb aastast aastasse õppesisu ning suurenevad nõudmised õpitulemustele. Kontsentriselt käsitlemine eeldab, et eelnevalt õpitut korratakse või tuletatakse meelde, vajadusel kujundatakse puuduvaid teadmisi- oskusi.

Inimeseõpetuse teemade käsitlemisel kasutatakse aktiivõppemeetodeid. 1.-5.klassis kasutatakse palju mängulisi elemente ja õppemänge. Teadmiste- oskuste kinnistamiseks loodavates tegevus- ja suhtlussituatsioonides (sh rollimängudes) kujundatakse järjepidevalt oskust mõista, valida ja kasutada variatiivseid

repliike, mitteverbaalseid väljendusi (miimika, žestid); harjutatakse etiketikäitumist (nt tervitamine, võõra poole pöördumine jne); kujundatakse turvalise ja loodussäästliku käitumise teadmisi-oskusi.

Inimeseõpetuse õpitulemused kooliastmeti

I kooliaste: 3. klassi lõpetaja:

- 1) alustab ja jätkab dialoogi (vastab küsimusele, esitab küsimusi, nõustub või loobub kutsest);
- 2) teab viisaka käitumise reegleid, püüab neid täita;
- 3) hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist (õige/vale, meeldib / ei meeldi);
- 4) tunneb ära ja nimetab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4–6 emotsiooni;
- 5) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb, teab oma keha osasid;
- 6) räägib õpetaja suunamisel ja abivahendite toel tervisliku eluviisi põhimõtetest: liikumine, toitumine, puhkus ja enese eest hoolitsemine;
- 7) hoolitseb oma hügieeni eest, hoiab puhtust ja korda;
- 8) teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa, ning Eesti riigi sümboleid;
- 9) liikleb ohutult kooliteel ning palub abi õnnetusjuhtumi korral.

II kooliaste: 6. klassi lõpetaja:

- 1) märkab ja aktsepteerib inimeste erinevusi (rahvus, välimus, vanus, tervis jm);
- 2) leiab õpetaja juhendamisel infot erinevatest teabeallikatest, sh tekstidest ja internetist;
- 3) tunneb kella ja kalendrit ning seostab seda oma elu tegevuste ja sündmustega;
- 4) mõistab oma õigusi ja kohustusi (suhtlemine, käitumine, õppetöö) ning teadvustab põhjusi ja tagajärgi;

- 5) analüüsib ja hindab enda ja kaaslaste käitumist ning kasutab tuttavates olukordades situatsioonist lähtuvalt erinevaid väljendusviise;
- 6) teab murdeeaga seotud muutusi ja oma välimuse, hügieeni ning tervise eest hoolitsemise võimalusi;
- 7) teab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, tule kasutamisel, toitumisel, uimastite tarbimisel ja internetis suhtlemisel; oskab abi küsida;
- 8) teab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises; oskab prügi sorteerida;
- 9) selgitab, milleks kasutatakse raha; mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust.

III kooliaste: põhikooli lõpetaja

- 1) mõistab ühiselu reegleid; suhtleb tavaolukordades vastavalt olukorrale ning reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes;
- 2) väärtustab turvalisi lähisuhteid; teab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas; mõistab lapse saamisega seotud vastutust;
- 3) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles;
- 4) teab oma tugevaid ja nõrku külgi; otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- 5) teab, kuidas kodust ja tööelu korraldada (eluaseme soetamine, raha teenimine ja kulutamise planeerimine; lepingutega seotud kohustused ja õigused);
- 6) mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid (liiklus, vesi, nutivahendite kasutamine, toitumine, uimastid), oskab ohuolukorras reageerida;
- 7) oskab küsida teavet ning kasutada erinevaid teabeallikaid (sh nõustamis- ja kriisiabi);
- 8) teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (sh tervishoiusüsteem, maksud); tunneb end Eesti kodanikuna.

Ainekavad õpilaste arenguperioodide kaupa

I arengutase: 1.-2. klass

1.–2. klassis on inimeseõpetuse põhisisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes MINA ja MEIE) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Lapsi õpetatakse tegutsema koostegEVuses täiskasvanuga, matkides ning eeskujU järgi, kujundatakse nende baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi (teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine), kasutama adekvaatseid vastusrepliike dialoogis, tuttavas situatsioonis dialoogi alustama ja jätkama jms.

Peamisteks õppeviisideks on näitlikustatud praktiline tegevus (dramatiseering, eseme- ja tegevuspildid), õppevestlus ning praktiline harjutamine (sh õppekäik, didaktiline mäng).

Suurt tähelepanu pööratakse ühis- ja koostegEVuse (laps ↔ õpetaja, laps ↔ laps(ed)) oskuste kujundamisele. Õpetaja ülesandeks on luua situatsioonid, kus tegevus jaotub mitme isiku vahel. Laste verbaalset aktiivsust tõstetakse pidevalt: kasutatakse suunavaid repliike ning küsimusi (*Mida tegid? Mida hakkad tegema?*), harjutatakse oma ja kaaslaste tegevuse kommenteerimist, toimingU verbaliseerimist pärast selle sooritamist ja elementaarset planeerimist.

ÜhistegEVuse põhjal antakse objektiivne, motiveeriv tagasiside lapse ja kogu rühma tegevusele ning saavutustele.

Igas tunnis tegeldakse (koos)mängimise õpetamisega. Mänguõpetuse eesmärgiks on, et lapsed oskaksid sihipäraselt sisustada oma vaba aega ning hiljem aktiivselt osaleda õppetegevust toetavates rollimängudes: mängida süžeeGa mängu, kasutada mängus esemete asendajaid, luua kujuteldavaid situatsioone.

Mänguoskuste kujundamise eesmärgil viiakse tundides läbi erinevat liiki õppemänge (süžee mängud, reegliteGa mängud) ja dramatiseeringuid. Õpetatakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängus osalemist, reeglitest kinnipidamist, mängu algatamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Mänguõpetus toimub osatoimingute kaupa: tegevuste ettenäitamine ja matkimine, tuttava tegevuse valik sõltuvalt situatsioonist/rollist. Kui mõnel lapsel piirduvad mänguoskused esemetega manipuleerimisega, alustatakse mänguasjade kasutusviiside õpetamisest.

Võrdlevate situatsioonide ja illustratsioonide (joonised, fotod) toel õpetatakse märkama ja eristama (puhas/must, meeldib/ei meeldi jne tasandil) ümbritsevate esemete, ruumide ja iseenda esteetilist välimust; õpetatakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama (sh kaaslastega jagama).

Õpetaja juhendamisel otsitakse võimalusi ning vahendeid esemete, ruumide ja iseenda esteetilise välimuse parandamiseks, kujundatakse valitud vahendite praktilisi kasutamisoskusi.

Samuti õpetatakse märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise, harjutatakse etiketikäitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne).

Inimeseõpetuse tundides õpitut rakendatakse teiste ainete tundides ja vabal ajal (nt tervitamine, pea kammimine jne).

1.–2. klassi õpilaste arengutasemest lähtuvalt vajavad nad õpitegevustes:

pidevat koostööd õpetajaga (tähelepanu, tajude ja tegevuste õpetajapoolset suunamist ja verbaliseerimist);

toetumist praktilisele ja materialiseeritud tegevusele;

verbaalsete korralduste täitmiseks toetumist eeskujule ja tajutavatele abivahenditele.

THMK ainekava põhikoolile	Ainevaldkond: sotsiaalsained	Õppeaine: inimeseõpetus
Kooliaste: I (1. arengutase)	Klass: 1. klass	Tundide arv: 1
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:		
Õpitulemused 1. klassi lõpuks		
Õpilane:		
1) tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede-vendade ja vanemate nimed;		
2) nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi;		
3) osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meelde tuletamisel mängureegleid;		
4) vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks;		
5) tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise;		
6) teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel;		
7) teab oma kehaosi: pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu;		
8) järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus: käte pesemine, taskuräti kasutamine jms;		
9) märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähikümbust;		
10) nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaagu õiges järjestuses;		
11) teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt;		
12) teab, et elab Eestis;		

13) teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.

SOOVITUSLIKUD ÕPPEMATERJALID

K. Pastarus, H. Höövel. Inimeseõpetus 1. klassile. Digiõpik Opiq keskkonnas. SA Innove, Harno.

K. Pastarus, H. Höövel. Inimeseõpetus lihtsustatud õppes. Soovitused materjalide kasutamiseks 1. klassis. *Atlex*.

MINA JA MEIE

Õpitulemused (osaoskuste kaupa)

Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)

1) tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede- vendade ja vanemate nimed;

2) nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi;

3) osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meelde tuletamisel mängureegleid;

4) vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks;

Esimese klassi õpilane õpib ennast tundma ja kaaslastega koos tegutsema, nendega arvestama ja suhtlema. Käsitletavad teemad puudutavad otseselt klassisituatsioonis toimetamist (Vaata *Õpetaja metoodiline juhend*).

Minu kool. Õppekäik koolimajas, võimalusel ka kooli välisalal. Lõiming loodusõpetusega. Kooli ruumide ja töötajatega tutvumine. Kooli ja klassi käitumisreeglite arutamine. Õppevahenditega tutvumine, näitamine ja nimetamine. Õppevahendite korrashoid ja paigutus laual ning klassiruumis.

Mina. Nimemäng. Nimebingo. Enda tutvustamine kaaslastele suunavate küsimuste toel. Mõistekaardi "Mina" koostamine.

Minu välimus. Kehaosade nimetused ja asukoht. Liigutused kehaosadega. Võrdlemine (sarnasused/erinevused). Gruppide moodustamine väliste tunnuste järgi.

5) tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise.	Tere! Rütmisalm või laul teretamisest. Dramatiseeringud. Koolis. Päevaplaani koostamine. Praktiline ülesanne: sobita õppevahendid tunni nimega. Tüli. Dialoogi harjutamine, olukordade läbimäng. Arutelud. Rollimängud. Sport. Dialoog (asjade küsimine, pakkumine ja tänamine). Järjekorra harjutused. Kooliriided. Arutelud. Situatsioonide läbimäng.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINA JA MEIE</u> Minu kool. Enese tutvustamine (Mitmendas klassis õpid?). Riietus koolis (Milliste riietega on viisakas koolis käia?). Koolivahendid (Mida läheb koolis vaja?). Koolikoti kandmine (Kuidas koolikotti kanda? Miks nii?). Mina. Enda tutvustamine (nimi, sugu, vanus). Mõisted: vanem-noorem. Mulle meeldivad tegevused (minu huvid, hobid). Minu välimus. Enda kirjeldamine, kehaosad. Kehaosade ja riiete ühendamine. Isiklik hügieen (igapäevane puhtus). Tere! Tervitamine. Tervitusele vastamine. Hüvasti jätmine. Viisakas käitumine koolis. Koolis. Tunniplaan, õpitegevused koolis, tundide järjestamine, õppevahendid ja riietus erinevates ainetes/tundides. Tüli. Konflikt (olukorra mõistmine). Vabandamine ja leppimine (tunded). Käitumine koolis. Vastutus oma tegevuse eest.

	Sport. Spordiriided ja -vahendid. Kehalise kasvatuse tund, tegevused tunnis (pallimängud), asjade jagamine ja palumine kasutamiseks. Isiklik hügieen. Kooliriided. Rietus, riituse sobitamine situatsiooniga. Minu välimus. Riiete korrashoid. Isiklik hügieen. Jalatsid, vahetusjalatsid.
<u>MINA JA TURVALISUS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused (<i>Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada</i>)
1) teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, käitub vastavalt; 2) tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise; 3) teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel.	Kinnistada klassis õpitud liiklusreegleid neid praktiliselt harjutades. Esialgu alustada koolihoovist ja selle lähiümbrusest. Soovitus teha õpilastega test, kus tuleb minna rivis üle tee, kuid õpetaja ei tuleta lastele meelde vaadata paremale ja vasakule. Veenduda, et teed on ohutu ületada. Kui tee on ületatud, siis uurida õpilastelt, kas keegi vaatas ka paremale või vasakule ning arutleda, miks on oluline vaadata, miks ei piisa ainult sellest kui õpetaja vaatab. Võimalikult palju käia koos õpilastega liikluses, kuid valida esialgu selleks rahulikumad kellaajad ja tänavad, kus liiklus on väga rahulik. Mängida valgusfoori mängu: roheline värv tähendab liikumist, kollane kohapeal sammumist ja punane paigal seismist (kivikuju). Mängida esimesel korral nii, et õpetaja näitab ja ütleb värvi, järgmisel korral õpetaja ainult ütleb värvi, aga värvi ennast ei näita ning viimase variandi puhul õpetaja näitab ainult värvi ning õpilane peab ise tähele panema kui värv muutub. Oluline on

	rääkida läbi värvid liikluses ning miks tuleb kollase tule juures juba peatuda. Harjutage liikluses valgusfoori tulede järgi tegutsemist. Helkuri vajalikkuse mõistmiseks viia läbi katseid. Ühissõidukis käitumise reeglite õppimine klassis, harjutada neid erinevates näitlikes situatsioonides, seejärel rakendada õpitut reaalsetes olukordades. Harjutada abi küsimist ning panna lihtsalt ja mõistetavalt kirja sammud, mida teha kui laps on eksinud. Õpitava omandamist toetavad ka erinevad rütmid ja lauluviisid. Teema „Mina ja turvalisus“ õppematerjal pakub erinevaid soovitusi praktilisteks tegevusteks ja mängudeks. Piltide ja jutukeste abil on võimalik kujutleda erinevaid situatsioone ja arutleda tegutsemist neis olukordades. Kinnistavad ülesanded aitavad meelde jätta olulisi reegleid (Vaata <i>Õpetaja metoodiline juhend</i>). Koolitee. Mäng "Õige-vale" + olukordade analüüs. Tehke klassis ise läbi erinevaid liikluses ettetulevaid olukordi ning arutage, kuidas nende puhul käituma peaks, oluline on luua seoseid. Õppekäik kooli ümbruses/liikluses, teadmiste kinnistamine liikluses. Ratas. Võimalusel uurida ratast lähemalt, et lisaks visuaalsele tajule arendada lastel ka teisi taju liike. Õpilased võiksid saada ratast päriselt katsuda ja näiteks võiks rattale olla kinnitatud ka asju, mis sinna päriselt ei kuulu ning anda õpilastele võimalus neid märgata ning rattalt eemaldada. Õpilased, kellel on oma rattad võiksid näidata kaasõpilastele oma rattast pilti. Siim sõidab linna. Tuletada meelde olukordi, millest räägiti peatüki "Koolitee" juures. Soovitus minna sõitma ühistranspordiga (buss, tamm, troll jne). Oluline rõhk on liiklusohutusel ehk kuidas liikuda ohutult näiteks bussipeatusesse. Linnas. Mäng "Meie sõidame bussiga"- õpitu kinnistamine, läbimäng, reeglite kinnistamine.
--	---

	Abi küsimine. Arutelu "Kuidas käituda eksimise korral". Hädaabinumbri 112 õppimine. Situatsioonilavastused "Kuidas küsida abi". Soovitus koostada iga lapse jaoks märkmeleht, kuhu on kirjutatud tema kodu aadress ja vähemalt ühe vanema telefoninumber ning leida koht, kus oleks kõige parem, seda lehte hoida.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINA JA TURVALISUS</u> Koolitee. Foor, helkur, kiiver, ülekäigurada. Sõidutee, kõnnitee, jalgrattatee. Liiklemine tänaval, ohutus. Tee ohutu ületamine. Ratas. Jalgratas. Vajalik varustus rattasõidul, ohutus. Liiklemine rattaga. Tee ohutu ületamine. Siim sõidab linna. Maa kui elukeskkond. Liiklemine maal. Bussi ootamine. Ühissõidukisse sisenemine. Sõidupilet. Käitumine ühissõidukis. Turvavöö. Linn kui elukeskkond. Sõidukid. Linnas. Sõidukid. Käitumine bussipeatuses, bussi ootamine. Sõidupilet, tuvasti. Bussikontrolör (erinevad ametid, nende tööülesanded). Alarmsõidukid, nende eelisõigus liikluses. Ohutu liiklemine. Abi küsimine. Eksimine, võõras ümbrus. Abi küsimine. Minu vanemate nimi ja telefoninumber. Vanemale helistamine. Minu aadress. Politseinik, hädaabinumber 112. Poes vanema silmist kaotamine, pöördumine abi saamiseks müüja või turvatöötaja poole. Minu emotsioonid.
<u>KODU JA PERE</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitusel, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede- vendade ja vanemate nimed;	Teema „Kodu ja pere“ käsitlemisel on oluline õpilaste kogemuste aktiveerimine läbi erinevate õppetegevuste. Õppematerjali kaudu on võimalik tutvuda erinevate perekooslustega. Teema käsitlemise eesmärk on õpilasekeskne: õpilane kirjeldab oma peret ja kodu, väärtustab kodu ja pere liikmeid.

2) teab, et elab Eestis; 3) teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.	Eesti Vabariigi sünnipäeva paiku käsitletakse ka riigisümboolikat. Võimalusel käiakse kodukohas õppekäigul. Lisaks õppematerjalis leiduvale pildimaterjalile on soovitatav kasutada ka õpilaste endi fotosid kodust ja perest. (Vaata <i>Õpetaja metoodiline juhend</i>). Siimu pere. Kui mõne õpilase perekond on sarnane õpiku omale, siis anda sellele õpilasele võimalus oma perekonda tutvustada. Võimalusel külastada mõnda lähedal asuvat talu, et õpilased näeksid milliseid toimetusi talus elades tehakse. Mängida aliaast. Iga õpilane proovib mõnda looma, kes talus elab jäljendada ning kaaslastel peavad looma ära arvama. Koostada koos õpilastega nimekiri kodutöödest, millega nemad kodus vanemaid abistada saavad. Luua seoseid erinevate tubade ja tegevuste vahel. Mari pere. Kui mõne õpilase perekond on sarnane õpiku omale, siis anda talle võimalus oma perekonda tutvustada. Joonistada pilt oma perekonnast. Pildi järgi kirjeldada, kes on noorem/vanem, kelle perekond on suurem/väiksem, mitu last on peres, kas on ka lemmikloomi. Mängida pantomiimi. Need, kellel on kodus mõni lemmikloom, jäljendavad teda ning teised proovivad ära arvata. Praktiline käte pesemine, pöörata tähelepanu detailidele, visualiseerida kätepesu etapid. Roosi ja Lilli pere. Kui mõne õpilase perekond on sarnane õpiku omale, siis anna sellele õpilasele võimalus oma perekonda tutvustada. Enda maja joonistamine või enda majale omase majatüübi värvimine. Joonistatud või värvitud pildi põhjal enda kodu tutvustamine kaaslastele. kirjeldada.
--	--

	Koostada koos õpilastega nimekiri õuetöödest, millega nemad kodus vanemaid abistada saavad. Luua seoseid erinevate töövahendite ja tegevuste vahel. Vannituba. Kehaosade laulumängu mängimine (<u>LOLALA</u> variant, <u>Sofia laulunurk</u> variant). Hambapesu laulu kuulamine ja paluda kodus mõnel õhtul hambaid pestes seda kuulata ning kaasa teha (<u>Suukooli</u> variant, <u>LOLALA</u> variant, <u>Siil Sass ja sõbrad</u> variant, <u>2 Kids Play Tube</u> variant). Näidata õpilastele pilte erinevatest esemetest, mis võivad neil vannitoas olla. Nuputada, mis võiks vaadeldud erinevaid esemeid siduda. Mäng: Minu vannitoas on... vann. Lapsed, kelle vannitoas see on, tõusevad püsti. Siim koristab. Tuletada meelde eelmistest peatükkides räägitud kodused tööd. Mängida rühmitamisega seotud mängu: ese/töövahend ühendada tegevusega (teha näiteks memoriin). Teha tegevusjada, mida on vaja teha selleks, et tuba oleks korras (1. Korja riided kokku. 2. Mustad riided vii pesukorvi. 3. Pane mänguasjad oma kohale. Jne). Eesti, minu kodumaa. Näidata tahvlil erinevaid lippe, linde ja lilli. Õpilased leiavad nende seast Eesti rahvuslipu, -linnu ja -lille. Küsida õpilastelt nende jaoks põnevaid kohti Eestimaal, kus nad on käinud. Vaadata pilte või youtube'is videoid Eesti linnadest, sh neljast suuremast linnast: Tallinn, Pärnu, Tartu, Narva. Eesti sünnipäev. Harjutada enne kooli aktust Eesti hümn, vajadusel visualiseerida sõnu ning seletada lahti nende tähendus. Soovitus lapsevanematele- arutleda kodus lastega, millised traditsioonid neil kodus Vabariigi aastapäeval on.
Õppesisu	<u>KODU JA PERE</u>

sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	Siimu pere. Peretüüp: ema, laps, vanaema, vanaisa. Pereliikmete nimetused. Talumaja, loomapidamine. Lemmikloom. Elukeskkond maal. Ruumide nimetused, mööbel kodus, otstarve. Vanemate abistamine kodutöös. Laua katmine, toidunõud. Mari pere. Peretüüp: ema, isa, lapsed (õed-vennad). Pereliikmete nimetused. Vanem-noorem. Elukeskkond linnas. Korter, kortermaja. Suurem-väiksem pere. Enese tutvustamine (minu pere). Lemmikloomad, nende eest hoolitsemine. Lapse kohustused kodus. Isiklik hügieen (käte pesemine pärast loomadega tegelemist). Ohutu käitumine loomadega, loomade privaatsusega arvestamine. Roosi ja Lilli pere. Peretüüp: isa ja tütre (kaksikud õed). Naabrid (vanaema ja vanaisa). Elukeskkond linnas, eramaja. Minu kodumaja. Minu kodu ja pere, tutvustamine. Pereliikmete abistamine, õuetööd. Vannituba. Ruumid kodus: vannituba. Esemed vannitoas. Tegevused vannitoas. Isiklik hügieen. Kehaosade nimetused. Käte, hammaste, juuste pesemine. Pesemisvahendid (peseb mida? peseb millega?). Siim koristab. Ruumid kodus. Mööbel (nimetused, otstarve). Kodused tööd, pereliikmete abistamine. Koristamine, koristusvahendid. Minu kohustused kodus. Ruumide korrashoid. Eesti, minu kodumaa. Minu kodumaa. Eesti. Suuremad linnad Eestis. Eestimaa erinevad paigad. Eesti lipp, lipu kasutamine, asukoht. Eesti rahvuslind suitsupääsuke. Eesti rahvuslill rukkilill. Eesti sünnipäev. Vabariigi aastapäev, selle tähistamine koolis ja kodus. Tegevused aktusel. Eesti hümn, käitumine hümn kuulates. Pidulik rietus.
<u>MINA JA TERVIS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitus, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>

1) teab oma kehaosi (pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu); 2) järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms); 3) märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust.	Kehaosade õppimiseks kasutada erinevaid laulumänge (vt 3. ptk „Kodu ja pere“). Lahendada ülesandeid, kus lapsed peavad teadlikult erinevaid kehaosi kasutama. Luuu tegevuste sooritamiseks õpilase jaoks visuaalseid tegevusjadasid. Näiteks tualeti kasutamine võib olla jagatud üheksaks alategevuseks: tõmban püksid alla, istun potile, pissin või kakan potti, võtan WC-paberi, pühin, viskan paberi WC-potti, tõmban püksid üles, panen kaane alla ja tõmban vee peale, pesen käed. Lisaks tegevusjadam erinevate kehaosade pesemiseks, söögilauas söömiseks, enda järelt laua koristamiseks, küünte eest hoolitsemiseks jne. Väga hea kui tegevusi toetavad visuaalsed pildid või piktogrammid. Tegevusjadade rakendumist tuleb õpilastega järjekindlalt harjutada, et tekiksid automatismid. Samuti tuleb harjutada toidu palumist ja tänamist. Õppematerjali „Mina ja tervis“ käsitus peaks õpilasele andma või kinnistama oskust hoolitseda oma välimuse ja hügieeni eest, käituma söögilauas viisakalt ja arvestama teistega. Lisaks sobivale käitumisele õpitakse kasutama ka viisakusväljendeid, mida söögilauas vaja läheb. Ka siin on põhiline õppemeetod praktiline tegevus (Vaata <i>Õpetaja metoodiline juhend</i>). Puhas laps. Koolis käte pesemine. Kooli WC-s käitumise arutelu. Õppekäik kooli WC-sse (teise privaatsusega arvestamine, puhtus kabiinis, veetõmbamine, kätepesu). Joonistada oma käsi, joonistada sõrmedele küüned. Hambad. Peegli ees suu osade vaatlus (hambad, keel) ja nende otstarve. Mäng "Peegel". Õpilased on paarides, üks liigutab oma nägu ja teine proovib samamoodi teha. Hammaste pesemine. Hambaravikabineti külastamine, hambaarstiga tutvumine. Hambaharja värvimine õpetaja korralduste/juhiste järgi. Tervislik toit. Esemepiltide rühmitamine: toit, toiduained; tervislik ja mittetervislik toit. Poemäng- võib osta ainult tervislikku toitu. Puu- ja köögiviljade värvimine.
--	---

	Erinevad mängud ja tegevused tervisliku toidu tutvustamiseks: "<u>Tervis ja terviseteadlikkus läbi toitumis- ja liikumismängude</u>" (Tervise Arengu Instituut, 2010). Söögilauas. Laua katmine. Kooli sööklaga tutvumine, reeglid sööklas. Noa ja kahvliga söömine. Harjutamine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINA JA TERVIS</u> Puhas laps. Välimus. Isiklik hügieen. Kehaosad: käed. Käte määrdumine, pesemine. Küünte eest hoolitsemine. Tualeti kasutamine. Riietus, selle korrastamine. Hambad. Isiklik hügieen. Kehaosad: suu. Hammaste tervishoid, pesemine. Pesemisvahendid. Tervislik toit. Hambaarst (erinevad ametid, nende tööülesanded). Minu emotsioonid. Tervislik toit. Toitumisharjumused (mulle meeldivad toidud). Toidugrupid. Tervislikud toidud. Söögilauas. Toidunõude kasutamine. Viisakas käitumine, kombed. Käte pesemine. Oma järjekorra ootamine. Toidu küsimine, palumine. Vastamine, toidu andmine. Viisakusväljendid. Laua korrashoid ka pärast söömist. Toidu eest tänamine.
<u>MINA JA AEG</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaagu õiges järjestuses.	Õppekäigud erinevate aastaegade märkidega tutvumiseks. Enne õppekäigule minemist on vajalik eeltöö. Näiteks talvel - ilmavaatlus, uurida lund (katsuda; kuulata, kas ta teeb häält; on see külm või kuum jne), teha koos talviseid tegevusi jne. Luua seoseid erinevate aastaegadeaga. Rühmitamisülesanded. Näiteks viia iga aastaaja juurde sellele omase tunnuse, tegevuse või sobiliku riietuse pilt. Erinevatel aastaagadel on liikluses erinevad ohud, illustreerida piltide, videote ja lugudega.

	Luu tegevuste ja nädalapäevade vahelisi seoseid (näiteks teisipäeviti on muusika tund). Õppida liisusalme või laule (näiteks ANNUTANNU - <u>Nädalapäevad</u> või Tuta asjad - <u>Laul nädalapäevadest</u>). Õppematerjali käsitledes on eesmärgiks, et ajaühikute nimetustest tekiks õpilastel õiged kujutlused ühele või teisele ajaühikule omastest tunnustest. Näiteks on praktiliselt võimalik vaadelda ajaühiku (aastaaeg, ööpäeva osa) tunnuseid ning kogeda siis tehtavaid tegevusi. Läbi mängida ka teistele aastaaegadele, ööpäeva osadele ja nädalapäevadele iseloomulikke tegevusi. Aastaaegade nimetusi seostada iseloomulike loodusnähtustega, tegevustega ja riitusega. Ööpäev jaotatakse ööks ja päevaks ning päev omakorda hommikuks, lõunaks ja õhtuks; nädal nädalapäevadeks, nädalapäevad liigitatakse kooli(töö)- ja puhkepäevadeks. Käsitletakse ka mõisteid eile, täna, homme. Nimetused seotakse iseloomulike tegevustega ja loodusnähtustega. (Vaata <i>Õpetaja metoodiline juhend</i>). Aasta. Kinnaste paaride leidmine ja värvimine. Öö ja päev. Tegevuste seostamine ööpäeva osadega. Nädal. Teha üheskoos klassi seinale plaan "Meie nädal". Jälgida ühiselt nädalaplaani täitmist.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINA JA AEG</u> Aasta. Aasta, aastaajad. Tegevused erinevatel aastaaegadel. Sobiv riitus. Öö ja päev. Ööpäeva osad (hommik, päev, õhtu, öö). Laste tegevused päeval ja öösel. Päevarütm. Nädal. Nädalapäevade nimetused. Töö- ja puhkepäevad. Eile, täna, homme.
<u>MINA JA ASJAD</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitusel, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>

1) teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel; 2) märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; 3) korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust.	Lähtudes õpiku teemadest on „Mina ja asjad“ sisu seotud õpilase igapäevaste praktiliste tegevustega. Lisaks otseselt teemat puudutavale käsitletakse siin ka inimeste emotsioone, mis tekivad ühe või teise teo tagajärjel. Harjutatakse kasutama situatsioonides vaja minevaid viisakusväljendeid (Vaata <i>Õpetaja metoodiline juhend</i>). Minu asjad. Praktilised tegevused: õpetaja kirjeldab klassiruumis olevaid esemeid, lapsed mõistatavad; õpilane kirjeldab esemeid, teised arvavad. Nimetada asju, mis on lapsel enda või õpetaja laual, koolikotis, pinalis, kaaslase laual. Teha järeldus, kellele need asjad kuuluvad? Arutleda, kuidas uusi asju saadakse, kuidas iga laps uusi asju saab. Mari saab uue nuku. Mäng "Võlukott" (õpetaja asetab erinevaid esemeid kotikesse, õpilased pistavad käe kotti ja proovivad ära arvata, mis neile pihku jäi). Esemetega võib enne kotti panemist tutvuda. Arutelu klassis teemal "Asjade saamine". Rollimängud tunni eri osades: "Asjade palumine kasutamiseks", "Mida teha leitud asjaga?", "Tänamine". Koristaja Inna. Koristaja töövahendite joonistamine. Töömees Anatoli. Töömehe tööriista ja tegevuse ühendamine. Arutelu asjade kaotamise ja leidmise teemadel. Temaatilised dramatiseeringud. Arutelu oma asjade eest hoolitsemise ja teise asjade võtmise ehk varastamise teemadel. Kokk Siiri. Koka töövahendid, millised töövahendid ei kuulu koka ameti juurde. Praktiline tegevus: Kommide jagamine klassis, kaaslastele pakkumine, palumine, jagamine ja tänamine. Rollimängud: käitumine sööklas, toidu eest tänamine, toidu küsimine ja ulatamine. Iga töö on vajalik. Erinevate olukordade läbimängimine. Kelle poole pöörduda konkreetse murega (tooli jalg katki, mustus põrandal, tühi veeklaas jne).
Õppesisu	<u>MINA JA ASJAD</u>

sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	Minu asjad. Mööbel, õppevahendid. Asjade korrashoid. Töökoha korrastamine. Minu oma, kaaslase oma. Õpetaja asjad. Asjade saamine. Mari saab uue nuku. Asjade saamine. Asjade väärtus. Raha kogumine asja ostmiseks. Minu emotsioonid. Hooliv ja hoolimatu käitumine asjade suhtes. Asjade hoidmine. Vabanduse palumine. Asjade parandamine. Asjade korrashoid. Koristaja Inna. Koristaja (erinevad ametid, tööülesanded, inimesed koolis, töövahendid). Koolimaja puhtus, laste osalus selles. Täiskasvanute aitamine. Juhtum koolis: vabandamine, sobiv käitumine. Töömees Anatoli. Kooli töömees (erinevad ametid, tööülesanded, inimesed koolis, töövahendid). Asjade kadumine. Asjade leidmine. Käitumine asja leides. Oma asjade hoidmine. Varastamine. Tänamine. Kokk Siiri. Kooli kokk (erinevad ametid, tööülesanded, inimesed koolis, töövahendid). Ruumid koolis. Ausus asjade jagamisel, teistega arvestamine. Käitumine kooli sööklas. Toidu küsimine/ palumine, toidu ulatamine/tänamine. Toidu eest koka tänamine. Iga töö on vajalik. Erinevad ametid koolis, töövahendid. Abi palumine erinevate situatsioonide korral. Riietus: tööriided, peoriided.
--	--

THMK ainekava põhikoolile	Ainevaldkond: sotsiaalsained	Õppeaine: Inimeseõpetus
Kooliaste: I (1. arengutase)	Klass: 2. klass	Tundide arv: 1
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:		
Õpitulemused 2. klassi lõpuks		

Õpilane:

- 1) alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides; kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, jagab mänguasju;
- 2) tavasituatsioonides suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab; käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust);
- 3) teab oma vanust, sünnipäeva ja kodust aadressi, nimetab oma kodukoha;
- 4) kirjeldab tegevusi, mis talle rõõmu pakuvad;
- 5) hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib/ei meeldi;
- 6) eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;
- 7) tunneb ära ja nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat);
- 8) tunneb ära situatsiooni, kus kellelegi tehakse liiga;
- 9) järgib ise ja õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevastes tegevustes (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- 10) nimetab näitvahenditele toetudes tervisele kasulikke toite;
- 11) nimetab oma lähisugulasi;
- 12) teab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;
- 13) teab oma vanemate ja koolitöötajate ameteid;
- 14) tunneb kella täistundides;
- 15) teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel;
- 16) oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks.

SOOVITUSLIKUD ÕPPEMATERJALID

K. Pastarus, H. Höövel. Inimeseõpetus 2. klassile. Digiõpik Opiq keskkonnas. SA Innove, Harno.

T. Kivirähk, K. Pastarus, H. Öövel. Inimeseõpetus lihtsustatud õppes. Soovitused materjalide kasutamiseks 2. klassis. *Atlex*.

MINA JA MEIE

Õpitulemused (osaoskuste kaupa)

Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)

- 1) tavasituatsioonides suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab;
- 2) alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides;
- 3) teab oma ees- ja perekonnanime, vanust ning sünnipäeva;
- 4) kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, jagab mänguasju;
- 5) kirjeldab tegevusi, mis talle rõõmu pakuvad;
- 6) hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib/ei meeldi;
- 7) tunneb ära ja nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat);
- 8) tunneb ära situatsiooni, kus kellelegi tehakse liiga;
- 9) teab oma vanemate ja koolitöötajate ameteid.

Tervitamine: õpilased vajavad verbaalsete korralduste täitmiseks toetumist eeskujule ja tajutavatele abivahenditele.

Rollimängudes/situatsioonipiltidel eristada viisakat ja ebaviisakat suhtlemist. Suunata õpilasi märkama kehakeelt, näoilmeid ja intonatsiooni. Laulda/lausuda hommikuringis õpilastele rõõmu pakkuvaid teretamise salme. Innustada õpilasi õpitut kasutama ka väljaspool oma klassi.

Enesetutvustus: harjutada dialoogides enese tutvustamist.

Minu välimus: välimust kirjeldama õppides liikuda suunaga üldiselt üksikule.

Oma näoilme teadvustamiseks ja kirjeldamiseks: anda igale õpilasele peegel ja emotsioonide fotod koos nimetustega. Mäng: "Tegu ja tunne", kus õpetaja valmistab ette pildid erinevate suhtlemisolukordadega. Rollimängude abil õpetada märkama lihtsat kehakeelt rõõmustamise, vihastamise ja kurbuse korral.

Minu asjad: kirjelduse järgi esemete leidmine pinalist, sahtlist, koolikotist, klassiruumist/liikumissaalist/mängualalt. Erinevad rühmitamise ülesanded (rühmitusaluse muutus) ja üldnimetused. Aja peale millegi korrastamine.

Edu ja Tegu programm, laul lubadustest ja kokkulepetest: "Lubadused".

Edu ja Tegu programm, laul abi küsimisest ja pakkumisest: "Käed külge löö".

Mondo maailmakooli "Maailma hoidjate lood" <https://maailmakool.ee/materjalid/100030/maailma-hoidjate-lood/> "Inimene ja õnn"

Silvi Väljal "Jussikese seitse sõpra"

	Mõtteid leiab EIS-is ülesannete kogust “Meie: Mina”, vajalik õpetajal sisselogimine: <u>Erinevad huvid</u> <u>Inimeste erinevused Pippi Pikksuka näitel</u> <u>Positiivne minapilt</u> <u>Inimeste valikud ja kaasasündinud omadused</u>
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINA JA MEIE</u> Mina ja kool. Teretamine ja hüvastijätmine (erinevad väljendid). Viisaka ja ebaviisaka käitumise eristamine. Näoilmed (rõõmus, kurb) ja hääletoon (sõbralik, ebaviisakas). Mina. Ees- ja perekonnanimi. Nime küsimine ja vastamine. Vanus. Minu välimus. Minu erinevused ja sarnasused teistega. Iga inimene on tähtis. Küsimuste esitamine kaaslastele õpitud teabe saamiseks. Mina ja minu klassiruum. Minu õpetaja. Õpetaja (kirjeldamine, töökoht, tegevus). Minu asjad (kooliasjad). Meie ühised asjad klassiruumis: asjade tunnused ja üldnimetused (nt tehnika, mööbel); asjade hoidmine, jagamine. Õpetaja asjad klassiruumis: asja küsimine-palumine ja tänamine, ilma loata võtmise tagajärjed ja vabandamine. Asjade laenamine ja varastamine. Valetamine. Näoilmed ja hääletoon (sõbralik, vihane, üllatunud). Tegevused. Nädalapäevad. Õppetunnid koolis: tegevused tunnis, tunniplaan, meeldivad ja mitte-meeldivad tunnid. Tegevused vahetundide ajal: tegevused erinevates kohtades, sõbralik koostegevus ja kiusamine, kiusamisest teatamine. Mängu valik ja kaaslaste kutsumine mängu. Inimesed. Õpetajad, enda õpetaja(te) nime teadmine. Teised töötajad koolis: ametinimetused, mees või naine, tööruumi asukoht. Koolitöötajate tervitamine. Situatsioonid koolis: valik, kelle poole pöörduda ja mida öelda.
<u>MINA JA LIIKLUS</u>	

Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel.	Teema käsitlemiseks on vajalikud õppekäigud, et harjutada elulistes olukordades praktilisi oskusi - ohutut ja viisakat käitumist liikluses; sõitmist erinevate ühistranspordivahenditega; sõiduõiguse valideerimist. Klassiruumis kasutada erinevaid valgusfoorimänge; teha katsed helkuritega pimedas ruumis; vaadata ja analüüsida videoid; uurida liiklusmärke kuju ja taustavärvi alusel, teha rühmitamisülesandeid märkide tähenduse alusel, joonistada ja värvida liiklusmärke; mängida lauamänge nt memoriin, doomino; mängida läbi liiklusolukordi pisikeste tegelastega, mänguautode ja liiklusmärkidega.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINA JA LIIKLUS</u> Liiklusmärgid ja valgusfoor. Liikumiskohad (kõnnitee, sõidutee, ülekäigurada) ja liiklusmärk. Tuntumad liiklusmärgid ja nende tunnused. Valgusfoor. Sõidutee ületamine. Helkur ja lapsed liikluses. Helkur. Käitumine liikluses (õige-vale eristamine). Sõidukid. Käitumine ühissõidukis. Erinevad sõidukid, õpilase enda liikumisvahend kooli/huvitegevusse/koju. Autos sõitmine. Pilet ühissõidukis. Käitumine ühissõidukis ja sõidukist väljumisel.
<u>MINA JA PERE</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teab oma kodust aadressi, nimetab oma kodukoha; 2) nimetab oma lähisugulasi;	Võimalusel koduse tööna lasta lastel pildistada oma maja ja/või aadressi nt tänava ja majasilti. Fotode toel saab kirjelda, rühmitada hooneid liigi-suuruse-värvuse jmt tunnuste alusel (nt eramaja, kortermaja), uurida aadresse. Kui on lähenemas mõni tähtpäev, saab saata kodusele aadressile õnnitluskaardi.

3) teab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes.	Oma elukoha piirkonna määramiseks kasutada klassis google.maps rakendust ja näidata kodukohta Eesti kaardil. Laulu "<u>Kus on minu koduke</u>" kuulamine, kodutunde tekkimise üle vestlemine. Õpetaja juhitud arutelu, miks on oluline iga pereliikme panus kodus ja koostöö vastavasisulise lasteluule ja/või -kirjanduse aluse nt L. Tungal "Tragi tüdruk Kata". Rollimängud, dialoogirepliikide harjutamine abi palumiseks, abi vastu võtmiseks. Multifilmide Jänku-Jussi "<u>Väike heategu</u>" ja "<u>Lapse õigused ja kohustused</u>" vaatamine. Mõtteid saab videost: <u>NOVA seletab: Millised on lapse õigused?</u> Mõttekaart: Minu õigused kohustused kodus/vanavanemate kodus, koolis ja lähiümbruses. Perekonnaliikmete tutvustamiseks lasta kodust lasta tuua fotosid, kus on ühiseid tegevusi vanavanemate ja lähisugulastega.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINA JA PERE</u> Minu kodu. maal/linnas, kõrged ja madalad majad, eramajad ja korrusmajad. Elukoha teadmine (Eestimaal, linnas/külas). Kirjakandja ja postkastid. Nimi ja aadress. Minu pere. pere, pereliikmed (vanemad, lapsed, õde, vend). Eri suurusega pered. Enda pereliikmete nimed. Pereliikmed ja lähedased. Vanaema ja vanaisa. Tädi ja tädilapsed. Onu ja onulapsed. Tegevused kodus. pereliikmete ülesanded. Loomad kodus, loomade eest hoolitsemine. Vanemate ametid ja töövahendid. (õmbleja, talumees). Kodused inimesed. Küsimused vanematele esitamiseks, õpilase enda vanemate tööalane tegevus ja töövahendid.
<u>MINA JA AEG</u>	

Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teab oma vanust ja sünnipäeva; 2) tunneb kella täistundides.	Aeg on õpilaste jaoks abstraktne mõiste, seda ei saa käega katsuda. Seepärast on aja järgnevusega seotud teemasid keeruline tunnis praktiliselt käsitleda. Vajalik on, et ajaühikute nimetuste taha tekiksid õpilastel õiged kujutlused ühele või teisele ajaühikule omastest tunnustest. Sissejuhatus igasse koolipäeva - aastaaja, kuu ja nädalapäeva nimetus tahvlile, seinakalendri uurimine ja päeva märkimine. See aitab õppida hääldama ja meelde jätma kuude nimetusi. Õpilastele näidata erinevaid kellasid (nii analoog- kui digitaalseid) ning igal õpilasel peaks olema kellamakett, mille abil kella tundma õppida ja kellaaja määramist harjutada. Oluline on näidata, et seierid saavad liikuda vaid ühes suunas ehk päripäeva. Paremaks mõistmiseks appi võtta kehatunnetus ja teha õpilastega ringmänge. Kella tundmine kinnistub kiiremini, kui ka kodus lapsega sarnaselt koolis õpituga kella kasutatakse. Mõistmaks kui pikk aeg on üks tund ning mida jõuab selle aja jooksul teha - nt panna taimer tööle ja järjest üles kirjutada kõik tegevused, mis 1h sisse mahuvad. Seda tasub teha erinevatel päevadel erineva pikkuse tegevuste kaardistamiseks (nt käia söömas ja õuevahetunnis; või käia liikumisõpetuses ja pesemas; mitu mängu jõuab mängida 1h jooksul pikapäevarihmas jne). Päevakava koostamiseks on vajalikud tegevuspildid ja kellaaegade (täistundides) pildid. Päevase ja õhtuse kellaaja märkimiseks on hea kasutada päikese ja kuu märki. Mängud päevakava järjestamiseks, analoog ja digitaalse kella ühendamiseks.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINA JA AEG</u> Aasta. Aastaajad. 12 kuud (nimetused, järjekord, olulisemad sündmused/tähtpäevad). Aastaaegadele vastavad kuud. Kuu ja kuupäevad. Minu sünnipäev. aastaaeg, kuu (näidisena ka kuupäev.) Vanus. Sama kuu sünnipäevad, järjestamine. Õnnitlemine ja õnnitluste vastuvõtmine, kaasnevad emotsioonid.

	Kell. Liikumine ja aja liikumine (tegelase sõnade mõistmine). Erineva kujuga kellad. Kellaaja määramine (täistunnid). Kell seisab. Kella tundmine ja täpsus (situatsioonid, jõudis varem/hiljem, tagajärjed). Päevakava. Öö ja päev. Ööpäev: täistunnid, sama kellaaeg kaks korda ööpäevas. Tegevused ööpäeva erinevatel osadel, lapse päevakava. Lapse huvialad. Laste tegevused vabal ajal (ruumis/õues, üksi/teistega koos).
<u>MINA JA KODUMAA</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) väärtustab Eestit - oma kodumaad.	Võimalusel minna õppekäigule Pika Hermannini torni juurde või vaadata videot lipuheiskamisest. Vaadata oma koolihoovis, kus ja kuidas Eesti lipp on heisatud. Mis on lipu heiskamisel ja langetamisel oluline? Jänku Jussil on videod Juss teeb Eesti Vabariigile sünnipäevakaardi ja Juss vabariigi aastapäeva paraadil. Kunstiõpetuses vaadata fotosid talvisest loodusest Eestimaal ja joonistada sini-must-valge maastikupilt. Oma kooli aktuseks meisterdada väikesed käsilipud. Rahvariietega tutvumiseks oleks hea leida oma kodukandi rahvariiete komplekte: laste-, naiste- ja meesteriided. Kui see ei ole võimalik, saab riideid uurida ka <u>veebist</u>. Pille Ernesaksa "Laulupeo värviraamatust" leiab toredaid pilte vestluste taustaks. Leelo Tungal on kirjutanud raamatu "Naljatilgad lähevad laulupeole", mille lugemine on leitav <u>Vikerraadio</u> lehel.
Õppesisu	<u>MINA JA KODUMAA</u>

sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	Eesti lipp. Elukoha teadmine (Eestimaal, linnas/külas). Eesti lipu värvid. Lipu heiskamine ja langetamine; Eesti lipu asukoht (masti otsas, varda küljes), Pika Hermannini torn. Eesti lipu värvid looduses. Eesti Vabariigi aastapäev. Eesti riigi aastapäeva aeg. EV aastapäeva tähistamine koolis, pidulikud riided. Hümn. EV aastapäeva tähistamine kodus. Laulu- ja tantsupidu, rahvariided.
<u>MINA JA TERVIS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) järgib ise ja õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevastes tegevustes (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms); 2) nimetab näitvahenditele toetudes tervisele kasulikke toite; 3) käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust);	Tervislik eluviis on praktiline teema, mille käsitlemisel on soovitatav mängida õppemänge (nt poes toidukaupade valimist, laua katmist, perearsti juures käimist jne). Harjutada igapäevaselt kätepesu (õpetus piltidega, piktogrammidega). Kutsuda kooli medõde tegema teematunde. Tellida kooli hambabuss, esmaabikoolitajad või meeltekol. Head teematunnid on ka Tervishoiu Muuseumis. Liikumispausid kõigis ainetundides ja vahetundides koolipäeva jooksul. Kooli õppekõõgis saab valmistada tervislikke lihtsaid vahelalaid. Vaadelda ja arutleda, mis on laste näksikarpides ja koostada piltmenüüsid tervislikust näksikarbi sisust. Harjutada rollimänguna Päästeteskusesse helistamist.
Õppesisu	<u>MINA JA TERVIS</u>
sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	Liikumine. Erinevad liikumisviisid, hea tuju. Lemmikloom ja liikumise vajadus loomaga. Liikumine talvel ja rietus. Kõik inimesed ei saa liikuda. Liikumisega seotud ohud, õige-vale eristamine. Puhkus ja uni. Tegevused ja väsimine, arvutiga töötamine ja väsimine, soovitused puhkuseks. Puhkamise vahetunni ajal. Magamisriided, und segavad tegevused. Tegevused enne uinumist ja pärast ärkamist.

	Keha puhtus. Kehaosad, liigutamine. Tegevused ja pesemise vajadus. Käte puhtus ja pesemine. Erinevate kehaosade pesemine: koht, vahendid, aeg. Juuste korrashoid. Puhtad riided, lapse abi kodus riiete pesemisel. Meie toit. Erinevad joogid. Marjad, puuviljad, köögiviljad. Rämpstoit. Tutvumine toidupüramiidiga, toitude rühmad. Toidukorrad. Hea toit, tervislik toit. Käitumine toidulauas. Pereliikmete tegevused (toidu valmistamine, laua katmine, koristamine). Toidunõud. Laua katmine. Söömine ja käitumine (õige-vale eristamine). Suutervis. Suu (huuled, keel, hambad). Hammaste tervishoiu mõjutajad, halvad bakterid ja hambaaugud. Hammaste pesemine: vahendid, aeg, harjamise kestvus. Hammastele kasulik toit. Hambaarst. Haige ja terve. Haige ja terve laps. Haiguse tunnused (nohu, köha, palavik, valu). Koduse ravi esmased võimalused. Ravimid, kättesaadavus lapsele. Arstiabi vajadus (helistamine, koju kutsumine, arsti külastamine). Terve laps ja arst (mõõtmine, kaitsesüst jms), arst koolis. Situatsioonid koolis: valikud, kes aitab, keda ja kuidas kutsuda.
<u>MINA JA ASJAD</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitusel, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta.	Teema "Asjad" on jaotunud mitmete teemade vahel - nt „Mina ja kool“, „Mina ja pere“, „Võõrad inimesed, asjad ja loomad“. 2. klassi digiõppematerjal võimaldab õpilastel omandada igapäevaseid väga vajalikke oskusi (asjade väärtustamine ja hoidmine, telefoni kasutamine, abi kutsumine jne), aga laiendab ka õpilaste silmaringi (muuseum, vana aja asjad). Jällegi on võimalus rääkida emotsioonidest (asi läheb katki, keegi võtab võõra oma) ja ohutusest (abi kutsumine). Soovitav on teha õppekäik muuseumi, jäätmejaama.

	Harjutada elementaarset prügi sorteerimist puhaste esemetega. Tekitada klassi prügi sorteerimise võimalus.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINA JA ASJAD</u> Võõrad inimesed, asjad ja loomad. Võõras inimene meie kodus (vargus). Sobiv käitumine erinevates olukordades: võõra lapse kutsumine koju, laps üksi kodus ja võõras ukse taga, võõras kutsub endaga kaasa, võõrad (tundmatud, ohtlikud) asjad. Käitumine loomadega. Võõras ümbrus ja eksimine. Käitumine erinevates olukordades - üksi jäämine suures rahvahulgas, bussist väljumine vales peatuses, eksimine metsas. Ümbruse märkamine, olulised detailid enda asukoha ja ümbruse kirjeldamisel. Helistamine enda vanematele, enda nähtavaks tegemine metsas.

2. arengutase (3.-5. klass)

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis kujuneb jätkuvalt õpilaste oskus märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms). Õpilased tutvuvad eesti rahvakommete ja traditsioonidega (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel).

Tegevus- ja suhtlussituatsioonides õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisnorme. Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms.

Täiendatakse koostegevuse oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisakat käitumist.

Õpetaja abiga saab õpilane aru pere ja koduga seotud teemadest, teadvustab laste ning vanemate vastastikuseid õigusi ja kohustusi.

Järjepidevalt kujundatakse õpilaste sotsiaalset teadlikkust ja verbaalset aktiivsust: õpilased kirjeldavad abivahendite toel enda ja kaaslaste tegevust ja emotsionaalset seisundit. Õppimist toetavad aktiivõppemeetodite kasutamine, õppekäigud, praktilised ülesanded, lühipalade lugemine ja analüüsimine.

Järjest enam võimaldab tunnetustegevuse tase õpilastel aktiivsemalt osaleda (õpi)tegevuste kavandamisel, sooritamisel ja kontrollimisel ning abivahendite valimisel ja kasutamisel.

Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu osalejate tegevusviisidele, motiividele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ning tagajärgedele. Õpitakse juhendamise järgi situatsioonidele alternatiivseid lahendusi leidma ning kaaslastele soovitusi andma.

THMK ainekava põhikoolile	Ainevaldkond: sotsiaallained	Õppeaine: inimeseõpetus
Kooliaste: I (2. arengutase)	Klass: 3.	Tundide arv: 1
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:		
Õpitulemused 3. klassis Õpilane: 1) alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostegevusele, nõustumine, loobumine); 2) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb; 3) hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib/ei meeldi; 4) teab erinevates kohtades ja olukordades viisaka käitumise reegleid; 5) tunneb näoilme ja hääletooni järgi ära ja nimetab kaaslaste 4–6 emotsiooni; 6) teab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise vahendeid ja vajalikkust; 7) teab terve ja haige inimese tunnuseid; märkab oma enesetunnet ning teavitab sellest kaaslast; 8) teab, et ravimeid võetakse haigena olles, et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud; 9) kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport; 10) kõneleb õpetaja suunamisel oma perekonnast: pere suurus, pereliikmete nimed, õdede- vendade vanus, vanemate tegevus; 11) küsimustele toetudes räägib enda ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel; 12) teab, mis on tema kodukoht ja kodumaa; väärtustab Eestit – oma kodumaad; tunneb Eesti sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill); 13) tunneb kella täis- ja pooltundides; 14) nimetab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi;		

- 15) teab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti;
- 16) palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi.

SOOVITUSLIKUD ÕPPEMATERJALID

G. Lanno, K. Musting. Inimeseõpetus 3. klassile. Digiõpik Opiq keskkonnas. SA Innove, Harno.

K. Plado. Inimeseõpetus 3. klassile. Metoodilised juhised õppevara kasutamiseks 3. klassis. *Studium*.

KÄITUMINE JA SUHTLEMINE

Õpitulemused (osaoskuste kaupa)

Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)

- 1) alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostegevusele, nõustumine, loobumine);
- 2) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb;
- 3) hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi;
- 4) teab erinevates kohtades ja olukordades viisaka käitumise reegleid;
- 5) tunneb näoilme ja hääletooni järgi ära ja nimetab kaaslaste 4–6 emotsiooni.

Oma välimuse ja näoilmete vaatlemiseks ning teadvustamiseks, teadvustamiseks on soovitatav kasutada peeglit. Näoilmete tundmaõppimiseks kasutada ka erinevaid emotsioonide pilte.

Laste õiguste ja kohustuste teema on oluline läbi arutada. Kuigi oma käitumise analüüs jääb kolmandas klassis veel tasemele meeldib/ei meeldi ja õige/vale, saab õpilastega arutleda seda õpetaja juhtimisel. Koostada mõttekaart õigustest ja kohustustest.

Õppemängud ja liikumismängud (näiteks "Kiusamisest vabaks" programmist)

Sünnipäeva planeerimise, mängude /tegevuste valiku ja mingi lihtsama toidu valmistamise võiks võimalusel koos läbi teha.

Multifilm Juss saab kaheksa aastaseks.

Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>KÄITUMINE JA SUHTLEMINE</u> Minu välimus: Milline ma välja näen. Puhtus, selle olulisus. Puhtuse pidamiseks vajaminev. Sarnane ja erinev. Ma elan Eestis. Akiko elab Jaapanis. Mulle meeldib (tegevused, söök, riietus, keel). Võrdlus Eesti ja Jaapani laste vahel. Võrdlus enda ja täiskasvanu tegemiste vahel. Iga inimene on tähtis. Raha, mida raha eest saab osta, mida mitte. Inimeste õigused. Kiitmine, kiitmine (nende erinevus). Minu head küljed. Näoilmed. Näoosade kordamine. Näoilmete kirjeldused. Mis inimesi rõõmustab, vihastab, üllatab, hirmutab, mis tekitab häbi. Valetamine. Valetamine ja õige käitumine. Vale ülestunnistamine ja tõe rääkimine. Käitumine koduümbruses. Teretamine. Naabrite abistamine. Naabritega arvestamine (muusika kuulamine vaikselt, ei sodi ega viska prügi maha). Võõrad asjad, luba küsimine. Käitumine raamatukogus. Milleks on raamatukogu. Raamatukogu tööaeg. Raamatukogus käitumise juhised. Kuidas hoida raamatuid. Käitumine söögilauas. Laua katmine, enne sööki pesen käed. Söögilauas käitun viisakalt (vestlen pereliikmetega, sünnin noa ja kahvliga, ei ole telefonis, ei mängi toiduga). Laua koristamine. Külas. Külla kutsumine, luba küsimine vanematelt. Keda külla kutsun. Tean, kuhu minna, millega minna. Käitumine külas, mida sobib, mida ei sobi külas olles teha. Sünnipäev. Kutse (millal, kus, keda kutsun, kes kutsub). Mida külalistele pakun. Kingitus. Tegevused sünnipäeval.
<u>MINA JA TERVIS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>

1) teab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise vahendeid ja vajalikkust; 2) teab terve ja haige inimese tunnuseid; märkab oma enesetunnet ning teavitab sellest kaaslast; 3) teab, et ravimeid võetakse haige olles, et ravimid võivad olla ka inimese tervisele ohtlikud; 4) kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport; 5) nimetab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi.	Kätepesu on oluline teema ja seda tuleks ikka ja jälle meelde tuletada ning praktiliselt läbi teha. Paigutada kätepesu plakat klassi kraanikausi juurde. Videod leiab You Tube`ist nt. Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli video" Kuidas õpetada lapsi korralikult käsi pesema." Kindlasti tuleb anda konkreetsed juhised, kelle poole koolis halva enesetunde korral pöörduda. Külla võiks kutsuda kooliõe. Multifilmid: <u>Jänku-Juss peseb käsi.</u> <u>Jänku laul Lastelaulud LOLALA.</u> <u>Jussi künnipäev ja taldriku reegel.</u> <u>Juss teab, et sport hoiab tervena!</u> <u>https://play.tv3.ee/series/janku-juss,serial-2614306/jussil-on-tuulerouged,episode-2724533</u>
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINA JA TERVIS</u> Minu enesetunne. Määratud toiduained, nende ohtlikkus. Halva enesetunde tunnused Ravimid, nende kasutamine, ohtlik ise võtta. Kelle poole pöördun kui tunnen end halvasti. Terve ja haige inimene. Külmetamine ja tagajärjed. Kraadiklaasid, palavik. Mis põhjustab valu. Koolis haigestumine (pöördumine õpetaja, kooliõe poole). Terve ja haige inimese tunnused. Allergia. Kuidas haigusi ära hoida? Kätepesu, karastamine, õigete riiete kandmine, toa õhutamine. Tervislik eluviis. Õige toitumine, toidupüramiid. Liikumine. Puhkamine ja uni.
<u>MINA JA PEREKOND</u>	

Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) kõneleb õpetaja suunamisel oma perekonnast: pere suurus, pereliikmete nimed, õdede-vendade vanus, vanemate tegevus; 2) räägib küsimustele toetudes enda ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel.	Selle teema puhul tuleb olla hästi delikaatne, sest peresid on igasuguseid. Peaks tundma õpilaste tausta, et mitte kedagi solvata. Koolis käib ka lastekodulapsi ja neile võib see teema valus olla. Kärgperede puhul on keeruline lastel endilgi järke pidada, kes on õed-vennad ja onud-tädid. Perekonnaliikmete tutvustamiseks lasta kodust lasta tuua fotosid, kus on ühiseid tegevusi vanavanemate ja lähisugulastega. On muidugi ka peresid, kes ei taha oma pilte eksponeerida. Ka siin tuleb olla delikaatne. Tore on, kui lapsed teavad, kust nad endale nime said ja miks just sellise nime. Selle väljauurimise saab anda koduseks ülesandeks. Õpetaja juhtimisel saab läbi viia arutelu, millised on pereliikmete kohustused kodus, kuidas abistada abivajajat. Multifilm: <u>Jänku-Jussi väike heategu</u>.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINA JA PEREKOND</u> Suurpere ja väike pere. Pere erinev suurus ja erinevad pereliikmed. Sugulussidemed (õde, vend, onu, tädi, vanaema, vanaisa). Minu pere. Pere liikmed, nende tegevusalad (töökoht, pensionil, lapsepuhkusel). Pere koostegemised. Nimi ja vanus. Hoolin enda perest. Abistamine. Üksteisega arvestamine. Kohustused ja ülesanded. Minu kohustused kodus.
<u>EESTI MINU KODUMAA</u>	

Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teab, mis on tema kodukoht ja kodumaa; väärtustab Eestit – oma kodumaad; 2) tunneb Eesti sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill).	Kodumaa teema saab seostada lähikümbruse ja seal toimuvaga. Kodukoha õppimisel saab kasutada google.maps rakendust ja näidata kodukohta Eesti kaardil. Õpilased peaksid saama selgeks kodukoha ja seejärel riigi asukoha. Alles siis kui oma kodukoht ja riigi asukoht on selge, minna naaberriikide juurde. Ka tähtpäevade tähistamise käsitlemisel saab aluseks võtta just kodukohas toimuvad sündmused. Multifilmid: <u>Jänku-Juss Vabariigi aastapäeva paraadil.</u> <u>Jänku-Juss ja Vabadussõda.</u>
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>EESTI MINU KODUMAA</u> Eestimaa on minu kodumaa. Eestimaa on kodumaa, eesti keel on emakeel. Rahvas, meeldivad tegevused. Praegune ja eelnevad presidendid. Eestimaa kaart. Eesti kaart, kodukoht. Pealinn Tallinn. Suuremad linnad. Naaberriigid. Eestimaa sümbolid. Lipp, vapp, hümn, suitsupääsuke, rukkilill. Pühad ja kombed. Aastaajad ja pühad erinevatel aastaaegadel. Vastlapäev. Eesti Vabariigi sünnipäev. Volbripäev. Jaanipäev. Mardi- ja kadripäev. Jõulud. Meie pere pühad.
<u>MINA JA AEG</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>

1) tunneb kella täis- ja pooltundides; 2) nimetab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi.	Selleks, et aja mõisted kinnistuksid, tuleb nendega pidevalt tegeleda. Aastaaja, kuu, nädalapäeva nimetus kanda tahvlile. Klassis peaks kindlasti olema seinakalender, kus on märgitud olulised tähtpäevad, sündmused koolis. Erinevate aastaegade ohuolukorrad tuleb seostada aastaegade tunnuste ja laste tegevustega. Kindlasti peab selgitama ka ohuolukorrast pääsemise võimalusi ja abi kutsumist (jääauku kukkumisel abistamist, tõuksiga kukkunu abistamist jne). Samas peab selgitama, et enda elu ei tohi ohtu panna. Näitena võib kasutada filmi "Kevade," kus Arno Teelele appi minnes ise jääauku kukkus. Kella tundmist saab igapäevaselt arendada, kui pöörata tähelepanu tunni alguse ja lõpu ajale, tegevuste pikkusele. Erinevaid tegevusi saab stopperiga/ taimeriga mõõta. Õpetama peab tutvustama erinevaid kellasid - analoog- ja digitaalset kella. Arutleda saab selle üle, millised on olulised, millised vähemolulised tegevused. Millele kulub palju ja millele vähe aega. Sihipärase tegevuse planeerimiseks peaks tundma kodukoha vaba aja veetmise võimalusi ning koolis töötavaid huviringe. Soovitav on tahvlile kinnitada tunniplaan, huviringide ajad ning muude sündmuste nimetused/piktogrammide/pildid.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINA JA AEG</u> Aastaajad. Aastaajad, järgnevus. Erinevad tegevused, ohud. Kalender. Kuud, järgnevus (mitmes kuu?). Nädal, päevade järgnevus. Nädala plaan. Milleks on vaja kalendrit. Kellaaeg. Milleks meile kell. Erinevad kellad. Kella osad. Kordamine: täistund, pooltund. Tegevuste ajaline järjekord (varem, hiljem) Vaba aeg. Erinevad tegevused. Tegevused toas ja õues. Huviringid.
<u>MINA JA TURVALISUS</u>	

Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti; 2) palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi.	Teema käsitlemiseks on olulised õppekäigud, et praktilistes situatsioonides harjutada käitumist liikluses. Abi saab Maanteeameti materjalidest. Õpilased peaksid selgeks saama, et häda korral on vaja pöörduda täiskasvanu poole. Hädaabi telefonile tuleb helistada tõsise hädaohu korral. Hädaabi telefonile ei helistata nalja pärast. Hädaabi numbrile helistamist peaks õpilastega dialoogina läbi harjutama. Mis juhtus, kus juhtus, kes helistab - on kõige olulisem info.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	Minu koolitee. Erinevad transpordivahendid kooli jõudmiseks. Liiklus. Ohud kooliteel. Kõrvaklapid, nutitelefon. Helkur. Tundmatud ained minu ümber. Vedelikud ei pruugi olla need, mis sildil. Tuleohtlikud ained. Gaas. Kuidas käituda ohtlikus olukorras. Kiirabi, politsei, päästamet. Kiirabi, politsei, päästamet - nende ülesanded. Abivajadus. Helistan numbril 112. Millal tuleb helistada 112. Koduvägivald. Kuidas abi kutsuda. Tähtsad numbrid.

THMK ainekava põhikoolile	Ainevaldkond: sotsiaalsained	Õppeaine: Inimeseõpetus
Kooliaste: II	Klass: 4. klass	Tundide arv: 2

(2. arengutase)		
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:		
Õpitulemused 4. klassis Õpilane: 1) osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade); 2) nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huvisid; 3) analüüsib õpetaja juhendamisel situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumise ning emotsionaalsete seisundite põhjusi ja tagajärgi; 4) jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid; 5) tunneb koolielus ära konfliktsituatsiooni ning teab, mis juhtudel on vaja sellest täiskasvanule/õpetajale teatada; 6) teab enda tervist tugevdavaid ja nõrgestavaid tegureid (toitumine, liikumine, uni) ja harjumusi ning nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele; 7) nimetab oma lähisugulasi, selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus; 8) kirjeldab oma pere traditsioone; 9) kirjeldab ja väärtustab oma kodukohta; 10) tunneb kella veerandtunnise täpsusega, seostab kellaaegu oma päevakavaga; 11) leiab koostevõttes teavet koolistendilt ja kooli kodulehelt; 12) teab erinevaid ameteid; mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust; 13) planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist; 14) sorteerib täiskasvanu suunamisel klassis ja kodus tekkivaid olmejäätmeid; 15) teab ja kirjeldab turvalise käitumise viise igapäevaelus (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).		

SOOVITUSLIKUD ÕPPEMATERJALID

M. Nukka, S. Jõgi. Inimeseõpetus 4. klassile. Digiõpik Opiq keskkonnas. SA Innove, Harno.

K. Plado. Inimeseõpetus 4. klass. Metoodilised juhised õppevara kasutamiseks. *Atlex*

KÄITUMINE JA SUHTLEMINE

Õpitulemused (osaoskuste kaupa)

Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused *(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)*

1) osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade);

2) nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huvisid;

3) analüüsib õpetaja juhendamisel situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumise ning emotsionaalsete seisundite põhjusi ja tagajärgi;

4) jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid;

5) tunneb koolielus ära konfliktsituatsiooni ning teab, mis juhtudel on vaja sellest täiskasvanule/õpetajale teatada.

Täiskasvanu enda arenguskooskumused vormivad õpilase minapilti. Kui täiskasvanu on arengule suunatud ning usub, et iga õpilane on võimeline arenema, kui panustada oskuste õppimisse aega ja energiat, siis usub seda ka õpilane ise. Klassi seinal võiks olla plakat sisuga: "Ma suudan õppida uusi asju, kui ma näen vaeva ja harjutan iga päev!". Vt. ettevõtluspädevuse toetamiseks mõeldud töölehel õpetaja tööjuhust (Tööleht: Mida soovin hästi osata?).

Oluline on toetada õpilaste algatusvõimet ning tunnustada kui ise initsiatiivi näitab. Ühistegevuste planeerimistel kaasa õpilasi ning jagada vastutust ka nendega (lihtsad ja võimetekohased ülesanded).

4. klassi õpilane mõistab juba paremini, kuidas inimesed perekonnas koos elavad ja töötavad ning teadvustab, et ka tema saab aidata kaasa parema koduse keskkonna loomisesse. Kujundada õpilases harjumusi kodus ja koolis täiskasvanuid ja kaaslasti/õdesid/vendi abistada. Abivalmidusele peab täiskasvanu juhtima tähelepanu erinevates olukordades, et õpilane õpiks neid olukordi märkama ning tulevikus neile ka iseseisvalt reageeriks.

Kasutada erinevaid enesehindamisjuhendeid, et näha, kuidas õpilane ise ennast ja oma panust hindab. Tabeli näide e-koolikotis tööleht "Minu kohustused".

	Ebasobivale käitumisele ja kiusamisele tuleb tähelepanu pöörata, oluline on õppeaasta alguses leppida kokku reeglid ning tagajärjed. Reeglid peavad olema lihtsad ja mõistetavad, tagajärjed õpilase teo ja vanusega sobivad. Suurema mõjuga on hea käitumise tunnustamine kui halva käitumise keelamine. Inimeste tegevuste võrdlemisel on vajalik teadvustada nii erinevusi kui ka sarnasusi. Kuna tegevused sõltuvad paljuski inimese omadustest, on otstarbekas alustada 3. klassis omandatust. Laste kõne on sel etapil väga piiratud, on vajalik arutusel vajalikud väljendid õpilastele valikuks ette anda. Suhtlemise teema keeruline aspekt on kellegi poole pöördudes sina- ja teie-vormi kasutamine. Erinevate situatsioonide läbimängimisel saab sellele tähelepanu pöörata. Soovitatav on võõra täiskasvanu poole pöördudes kasutada teie-vormi. Töö dialoogiga toetub lugemistundides kujundatud oskusele osaleda vestluse lihtsamates vormides (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostgevusele – sellega nõustumine või loobumine). 4. klassis lisandub dialoog teade – teade. Töö on tihedalt seotud suhtlemise harjutamise ja kõnearendusega, kujundatakse väljendite mõistmist ja nende sobivat kasutamist õppesituatsioonis. Nagu arutluste puhul, on ka dialoogi harjutamisel vaja lastele ette anda väljendeid või repliike alustavaid sõnu, mille hulgast õpilane ise sobiva valiku teeb. Käitumisaktidele antava hinnangu aluseks on eelkõige emotsioonid meeldib/ei meeldi tasandil, alustatakse ka konkreetse käitumisakti hindamist õige/vale printsiibil. Kirjeldamine selles vanuses õpilastele veel jõukohane ei ole. Tulemus on saavutatud, kui õpilane nimetab võimalusi sõprade leidmiseks ja hoidmiseks ning teab, mis teod aitavad sõpru leida ja sõprust hoida ning mis võib viia sõpruse purunemiseni.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>KÄITUMINE JA SUHTELEMINE</u> Mina. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus, sooline kuuluvus. Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused.

	Sõbrad ja tuttavad. Sõprade valimine ja hoidmine, ühistegevus. Klassiõhtu, sisukate peotegevuste valik ja planeerimine. Eakaaslaste ja täiskasvanute kõnetamine. Abivalmidus klassis: abi vajamine ja küsimine, abi vastuvõtmine, abivajajate märkamine ja abi pakkumine. Vägivaldne käitumine: tõukamine, ehmatamine, narrimine jne, võimalikud konfliktid igapäeva koolielus. Teatamine, kaebamine.
<u>INIMENE JA TERVIS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teab enda tervist tugevdavaid ja nõrgestavaid harjumusi ja tegureid (toitumine, liikumine, uni) 2) teab nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele.	Teema käsitlemise üheks eesmärgiks on, et lapsed oskaksid anda esmast hinnangut oma tervislikule seisundile ja märkaksid haiguse tunnuseid. Hoiatada tuleks kodus esmaabikapis olevate ravimite mõtlematu kasutamise eest, samas peaksid lapsed vajadusel leidma kiiresti üles sideme/plaastri verejooksu sulgemiseks endal või kaaslasel. Ravimite võtmine peab aga toimuma täiskasvanu range kontrolli all. Teema käsitlemisel ei peaks keskenduma mitte niivõrd haiguste ravile ja esmaabile, kuivõrd haiguste ennetamisele ning oma tervise hoidmisele. Vajalik on toetuda laste isiklikele kogemustele, tuua konkreetseid näiteid laste endi või nende eakaaslaste elust (mis juhtus, kui...; kuidas mõjus see, kui...). Arutleda võib selle üle, miks on kaubanduskeskuste uste ees piiratud ala, mis on sellele kirjutatud ja milleks see vajalik on ning kuidas mõjutab suitsetaja teiste tervist. Teemat saab siduda dialoogi õpetamisega: nt kuidas vastata, kui keegi kutsub suitsetama vms.

	Lastele tuleb tuua mõistetavaid näiteid alkoholi ja narkootikumide kahjulikust toimest, nende ohust käitumisele ja sõltuvuse tekkimisele. Asjakohased on ka Internetist leitavad videod, mille vaatamise järel saab samuti lastepäraseid arutelusid korraldada.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMENE JA TERVIS</u> Õppimise tervishoid: rüht, õige istumine, silmade tervishoid, puhkus, sport. Kahjulikud harjumused: liigne televiisori vaatamine ja arvuti kasutamine jms, suitsetamine ja alkoholi tarvitamine, nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele. Isiklikud toitumisharjumused, mõju enesetundele. Esmased kodused ravivõtted: ravivõtted külmetushaiguste korral. Esmaabi lihtsamate vigastuste puhul: löikehaav, ninaverejooks jne.
<u>PEREKOND JA KODUKOHT</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus; 2) kirjeldab oma pere traditsioone; 3) kirjeldab ja väärtustab oma kodukohta.	Pere teema võib osutada tundlikuks. Tänapäeval on väga erinevaid peremudeleid ja õpetaja peab tundma oma laste sotsiaalset tausta, et vältida kellegi solvamist. Järelkult sõltub teemakäsitus väga suurel määral konkreetsetest oludest ja tingimustest. Mõni pere ei soovi erinevatel põhjustel avaldada oma pere suurust, lapse õe/venna või vanavanemate nimesid. Neid erisoove tuleb arvestada ja luua sellisel juhul lastele kujutluspilt väljamõeldud pere baasil. Hoiduda tuleb traditsioonilise pere nimetamisest õigeks pereks, kuna see võib riivata mõnest teisest peremudelist tulnud lapsi ja anda signaali vastanduseks – teised pered on ebaõiged.

	Selgitamist vajab kindlasti väljend „on kodune”, mis võib märkida nii töötut, haiget, kodus (kodukontoris) palgatöö tegijat, pensionil pereliiget, vanemapuhkusel olijat vms. Samuti tuleb tutvustada ja väärtustada koduseid töid, mille eest keegi palka ei maksa, kuid mis on ometi väga vajalikud. Kodumaa teemat käsitledes on oluline isamaa-armastuse ning hoiakute kujundamine läbi väärtuskasvatuse. Kodumaa ja rahvas võivad mõistetenä õpilaste jaoks liialt abstraktseks jääda. Seetõttu tuleks teemat käsitledes aktiveerida õpilase teadmised enda lähiümbrusest (nt esmalt see, mis riigis me elame, seejärel teadmised naaberriikidest) ning kogemustest. Oluline on, et õpilane tunneks ära oma koduriigi sümbboolika ning eristaks seda naaberriikide omast. Õpilasi köidab tavaliselt sport, seega on teemat käsitledes tänuväärseks materjaliks videod ja fotod rahvusvahelistelt spordisündmustelt, kus lehvivad teiste seas ka Eesti lipud ning eestlase võidu korral mängitakse Eesti hümn. Aga ka kaadrid lipu heiskamisest Toompeal. Teema eduka käsitlemise tulemusena oskab õpilane nimetada olulisemaid tähtpäevi ning seostada neid isiklike kogemustega. Kõiki allteemasid on otstarbekas siduda oma kooli ja kodukohaga.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>PEREKOND JA KODUKOHT</u> Minu sugupuu: perekond ja lähisugulased. Pereliikmete lahkumine ja lein, käitumine matustel ja surmuaias. Maa- ja linnakodu: hooned, puhtus, korrashoid. Kodutus, lastekodu kui üks peretüüp. Transpordivahendid kodukohas tänapäeval ja minevikus. Sõidupilet ühissõidukis: ostmise jm toimingud. Muuseumid kodukohas, käitumine muuseumis. Kodukoha sümbolid: lipp, vapp. Kodukoha rikkused.

	Pühad ja kombed: aastavahetus, Eesti Vabariigi aastapäev, vastlapäev, jaanipäev jne.
<u>INIMENE JA AEG</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) tunneb kella veerandtunnise täpsusega, seostab kellaaegu oma päevakavaga.	Oluline on ajas orienteeruda ning oma tegevusi kavandades aega arvestada, sh umbkaudu oletada, kui kaua mingi tegevus aega võtab. Lihtsustatud õppel olev laps peab 3. klassi lõpuks orienteerima täis- ja pooltundides. 4. klassis lisandub aja määramise oskus veerandtunnise täpsusega. Teema tuleb tihedalt siduda matemaatika õppega. Aja teemat käsitledes saab tutvustada aja mõõtmise vahendeid, et laps tunneks eri disaini ja/või mehhanismiga kellaid. See eeldab lisaks Internetist leitavate piltide näitamisele ka rikkalikku näitmaterjali klassis, et õpilased ise eri variante katsuda ja nende järgi aega määrata saaksid. Aja määramisel tuleks rõhutada tegevuse/sündmuse algust, kestust ja lõppu. Kestuse määramiseks tuleb kasutada stopperit (olgu või kella peal) või see välja arvutada. Kella teema käsitus ei tohiks piirduda ühe klassitunniga, vaid seda saab pidevalt meenutada ja teiste tegevuste juures kella tundmise oskusi edasi arendada. Arutleda saab selle üle, miks tuleb kokkulepitud kellaaegadest kinni pidada ning mis juhtub, kui seda ei tehta. Vaba aja tegevused sõltuvad paljuski kooli asukohast, õpilase elukohast ja perekonna võimalustest. Teemat käsitledes on otstarbekas tutvustada lastele kohalikke ning sobivaid vaba aja veetmise võimalusi. Koostada koos õpilastega nende päevakava (või ainult koolipäeva ulatuses).. Arutada huviringides osalemist, nende kellaaegu. Ka vaba aega on oluline planeerida. Soovitav kuulata laulu: <u>Kes küll kulutas mu aja</u>.
Õppesisu	<u>INIMENE JA AEG</u> Kellaaja määramine veerandtunnise täpsusega.

sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	Kellaajast kinnipidamine: täpsus, hiline mine, selle tagajärjed. Õpilase päevakava koostamine: õppimine, puhkus, vaba aja tegevused.
<u>INIMENE JA TEAVE</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) leiab koostevuses teavet koolistendilt ja kooli kodulehelt.	Tutvuda on vaja oma koolis välja pandud teadete tahvlite, stendide ning ekraanidega. Vajalik on korraldada koos õpilastega jalutuskäik koolimajas. Teema võimaldab anda õpilastele rohkesti praktilisi ülesandeid oma klassi või kooli puudutava teabe hankimiseks, näidates infoallikate praktilist otstarvet. Kooli teadete tahvlitega tutvumisel on oluline mõista kui palju õpilased seal esitatud teabest aru saavad, kas oleks vaja infot rohkem visualiseerida. Vaadata koos ka kooli kodulehte ning uurida, millist infot seal leidub. Koostada enda klassi infostend. Arutleda koos, milleks see informatsioon vajalik võiks olla. Vaadata erinevaid teabeallikaid, näiteks erinevate kaupluste infokirju, ajalehti, ravimite kasutamishendideid jne ning arutleda, miks nendele kantud info oluline on.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMENE JA TEAVE</u> Teabeallikad: koolistend, ajakiri lastele. Kuulutus ajalehes/stendil. Kirja saatmine.

<u>INIMENE JA TÖÖ. INIMENE JA ASJAD</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teab erinevaid ameteid; 2) mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust; 3) planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist.	Eakohase arenguga lapsed teevad kooli tulles vahet kõikidel müntidel ja sentidel ning teavad, mis neist on vähem või rohkem väärtuslikud. Lihtsustatud õppes õppijate puhul on raha teema käsitlemisel vaja silmas pidada oskusi, mida on kujundatud matemaatika tunnis, ja rakendada neid õpituatsioonis. Taskuraha seotult luua õppesituatsioon nn mänguraha, et praktiliselt läbi teha olukordi, kus tuleb rahalist ressursi arvestada. Verbaalsest arutelust nii olulise teema käsitlemisel ei piisa. Edu ja Tegu programmi raames on loodud mitmeid materjale, mida saab vastavalt enda õpilastele edukalt kohendada. Taskuraha teema juures arutleda ja uurida vastuseid järgnevatele küsimustele (arutelu toetab õpetaja suunavate küsimuste ja märksõnadega): Kust tuleb taskuraha? Kuidas lapsed raha saavad? Kuidas täiskasvanud raha saavad? Mida on võimalik raha eest osta? Millele ma oma raha kulutan/kulutaksin? Arutleda, kuidas ja millega saab ostude eest tasuda (paberraha, mündid, kaart, kinkekaart, taaratšekk, telefon jne). <u>Ettevõtluspädevust ja rahatarkust arendavad töölehed II osa (e-koolikott)</u>. Säästmise teemat käsitledes rääkida lapse soovidest ja vajadustest. Mõelda koos, mis on need asjad, mida ta vajab ja mis on lihtsalt soovid. Kuulata selle juurde teemakohast <u>laulu</u>. Praktiline ülesanne: soovide ja vajaduste ostukorvi tegemine (vt. Ettevõtluspädevust ning rahatarkust arendavad töölehed lihtsustatud õppekava nooremale astmele I osa). Soovide ja vajaduste teemat kinnistada teemapõhise lauamänguga "Taskuraha täringumäng" (mäng on leitav Ettevõtluspädevust ning rahatarkust arendavad töölehed lihtsustatud õppekava nooremale astmele I osas).

	Raha kogumise aruteluküsimused: "Kuidas saame raha koguda? Miks on oluline seda teha?" Reklaamid mõjutavad meid kõiki. Arutleda suunavate küsimuste toel: mis on reklaam, miks asju reklaamitakse, kuidas reklaam inimesi mõjutab ja kas iga põneva reklaami pärast tasub kohe poodi toodet ostma minna. Kuulake Edu ja Tegu programmi raames loodud laulu <u>reklaamidest</u>. Praktiseerida õpitut poes. Kui vanemad on nõus andma lastele kaasa väikese taskuraha, siis minna klassiga poodi ja anda igale õpilasele võimalus ise suhelda ja ostu eest tasuda.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMENE JA TÖÖ. INIMENE JA ASJAD</u> Töö, selle eesmärk ja tulemus: produkt, tasu. Pereliikmete tööd: tööde jaotus, koostöö koduses majapidamises. Õpilase töö koolis, kohuse- ja vastutustunne töö tegemisel, tööarmastus. Lapse taskuraha, selle otstarbekas kulutamine: lihtsamate ostude sooritamine. Raha kogumine. Ostud toidupoes: ostja ja müüja suhtlemine, raha kasutamine lihtsamates tehingutes. Tehingud postkontoris.
<u>INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) tunneb koolielus ära konfliktsituatsiooni ning teab, mis juhtudel on vaja sellest täiskasvanule/õpetajale teatada;	Koguda nädala jooksul kokku kogu klassi prügi. Teha klassi neli prügikasti:

2) sorteerib täiskasvanu suunamisel klassis ja kodus tekkivaid olmejäätmeid; 3) teab ja kirjeldab turvalise käitumise viise igapäevaelus (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).	(segaolme, paber, biolagunev ja pakend) ning koguda jaotada nädala jooksul. Nädala lõpus uurida, millist prügi on kõige rohkem ja mille tagajärjel see tekkis. Ohutusteemasid käsitledes tuleks eelkõige keskenduda kohalikele oludele, tõstes laste teadlikkust võimalikest ohtudest kooli ja kodu läheduses, õnnetuse võimalustest ja käitumisest siis, kui midagi on juhtunud. Anda konkreetseid käitumisjuhiseid. Tuua võimalikult palju praktilisi näiteid ja mängida läbi erinevaid situatsioone. Kutsuda kooli politsei või päästja ohutusest rääkima. Päästeameti Youtube'i lehel on mitmeid erinevaid videoid vee- ja tuleohutuse kohta. Videod tuleohutusest: <u>Ohtlik on tuli, mitte tulekustuti</u> <u>Tulest targem</u> <u>Aga mina teen kodu tuleohutuks</u>
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS</u> Olmejäätmete tekkimine klassis ja kodus majapidamises: tegevused, nende tagajärjel tekkiv prügi. Jäätmete individuaalne käitlemine. Liiklusmärgid kodu ümbruses ja kooliteel: ülesanne, vajalikkus. Jalgrattaga (rulaga, rulluiskudega) sõitmine ja ohud. Tuleohutuseeskirjade järgimine lapse igapäevastes tegevustes. Käitumine tulekahju korral. Käitumine tulekahjuhäire korral. Käitumine veekogude juures, basseinis, veekeskuses. Käitumine metsas, loodusmatkal: loodussäästlik käitumine, käitumine eksimise korral.

THMK ainekava põhikoolile	Ainevaldkond: sotsiaalsained	Õppeaine: inimeseõpetus
Kooliaste:	Klass: 5. klass	Tundide arv: 2
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:		
Õpitulemused 5. klassis Õpilane: 1) märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes; 2) osaleb eri tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne); 3) kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis; 4) kirjeldab ja analüüsib õpetaja suunamisel oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (soovid, põhjus-tagajärg); 5) kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi, teab hoolitsematuse tagajärgi; 6) kirjeldab uimastite (alkoholi, tubaka) tarbimise mõju õppimisvõimele ja käitumisele; 7) jutustab tugikava abil pühade ja rahvakommete tähistamisest oma perekonnas; teab erinevaid rahvuskombeid; 8) mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga; 9) määrab aega minutilise täpsusega; koostab õpetaja abiga endale päevakava; 10) otsib õpetaja juhendamisel teavet teatmeteostest või internetist; 11) teab, kuidas suhelda sotsiaalmeedias; 12) teadvustab reklaamide eesmäärke; 13) mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust; 14) kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis;		

- 15) nimetab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises;
- 16) kirjeldab ja teadvustab pürotehnika jt ohtlike ainete väärkasutusega kaasnevaid tagajärgi.

SOOVITUSLIKUD ÕPPEMATERJALID

M. Kivikas, S. Kütt. Inimeseõpetus 5. klassile. Digiõpik Opiq keskkonnas. SA Innove, Harno.

K. Plado. Soovitused inimeseõpetuse digimaterjalide käsitlemiseks lihtsustatud õppetase 5. klassis.

<u>KÄITUMINE JA SUHTLEMINE</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes; 2) osaleb eri tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne); 3) kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis; 4) kirjeldab ja analüüsib õpetaja suunamisel oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (soovid, põhjus-tagajärg).	Õppimist toetavad aktiivõppemeetodite kasutamine, rollimängud, lühipalade lugemine ja analüüsimine, näojäljenduse fotode uurimine, õppekäigud nt teatrikülastus, mille vältel õpitakse oma kogemusi teadvustama ning oma tegutsemist jälgima ja reflekteerima. Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsiga pööratakse tähelepanu nendes osalejate tegevusviisidele, motiividele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ja tagajärgedele. Õpitakse juhendamise järgi situatsioonidele alternatiivseid lahendusi leidma ning kaaslastele soovitusi andma. Inimeste tegevuste ja arvamuste võrdlemisel on vajalik teadvustada nii erinevusi kui ka sarnasusi. Tähtis on kujundada tolerantust, teadmist, et eri vaatenurkadest võib probleem erinevalt paista ja sellega seoses inimesed ka erinevalt toimida.

	Suhtlusolukordade analüüsimisel on vajalik arutleda, mis on ütluse/tegevuse tagamõte, tegelik eesmärk, varjatud teave. Teadvustada tuleb ka oma vastusreplikide mõju suhtluspartnerile. Käitumisaktidele antava hinnangu aluseks saab lisaks emotsionaalsele hinnangule (meeldib / ei meeldi) olla ka õige/vale printsiip. Kujundatakse oskust hinnata käitumist kasulikuks / kahjulikuks, selle sõltuvus hindajast (kellele kasulik, kellele mitte).
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>KÄITUMINE JA SUHTLEMINE</u> Mina. Olulisemad isikuandmed, meeldivad ja ebameeldivad tegevused; sarnasused ja erinevused võrreldes eakaaslastega. Suhtlemine. Enesetutvustamine dialoogis, arvestades vestluspartneri vanust (eakaaslane, täiskasvanu). Suhtlemine võõrastega; kellele milliseid isikuandmeid võib avaldada. Igapäevased suhtlussituatsioonid kodus ja koolis (positiivsed-negatiivsed ettepanekud, konfliktid jne). Vägivaldse (füüsiline, vaimne) käitumise äratundmine, käitumine ohvri ja pealtnäggijana. Abivalmidus. Vanad inimesed, nooremad kaaslasted, erivajadustega inimesed: abivajaja märkamine ja abi pakkumine, abistamine. Abi vajaduse ja enda võimaluste hindamine abi pakkumisel.
<u>INIMENE JA TERVIS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi, teab hoolitsematuse tagajärgi; 2) kirjeldab uimastite (alkoholi, tubaka) tarbimise mõju õppimisvõimele ja käitumisele;	Inimese meeleelundite ülesannete ja nende kahjustuste selgitamiseks sobivad praktilised tegevused klassis (kinnisilmi orienteerumine ruumis, vahendi leidmine kotist kompimise abil, õpetaja jutu jälgimine kõrvaklappidega, st suult lugemine vms). Vajalik on rõhutada meeleelundite tervishoidu, tutvustada kompenseerimisvahendeid, kõrvalise toetamise võimalusi. Õppekäigul Tervishoiumuuseumi vaadelda programmi "Nägemata nähtud maailm".

3) selgitab meeleelundite ülesandeid ja tervishoidu.	Rõhutada, et alkohol ja tubakas meelemürgid on ohtlikud tervisele. Uimastite tarvitamise tagajärgede tutvustamisel tuleks kujundada hoiak nendest loobumiseks. Õppetegevusteks sobivad lühilugude/situatsioonikirjelduste lugemine, vestlus ja käitumise modelleerimine. Esmaabi andmise teemat käsitledes tuleb rõhutada, et ravimite võtmine peab toimuma vaid täiskasvanu kontrolli all. Kodusest esmaabikapist peab aga kiiresti olema võimalik leida sidemeid ja plaastreid, mille abil sulgeda verejooksu endal või kaaslasel. Koostööd on hea teha kooliõega või kutsuda tundi andma esmaabikoolitaja. Õppekäigul Tervishoiumuuseumi valida programm "Õnnetus ei hüüa tulles".
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMENE JA TERVIS</u> Meeled. Meeleelundite (nägemis-, kuulmis-, haistmis-, maitsemis-, kompimiselund) ülesanded, tervishoid. Erivajadustega inimesed (meeleelundite kahjustuste tagajärjel), alternatiivsed suhtlemisvahendid. Haigestumine ja selle ennetus. Enesetunde kirjeldus dialoogis arstiga (levinumad külmetus- ja nakkushaiguste tunnused), ravirežiimi järgimine. Haiguste ennetamine (tervislikud eluviisid). Tervisesport ja liikumine, sportimisvõimalused kodukohas, Eesti tuntumad sportlased. Püsava une ja puhkuse vajalikkus. Valikud toitumisel. Esmaabi. Esmaabi põletuse, külmumise, minestuse korral. Uimastid. Tubakas, alkohol, narkootikumid (kanep); alkoholi ja tubaka mõju õppimisvõimele ja käitumisele. „Ei“ ütlemine uimastitega seotud situatsioonides.
<u>PEREKOND JA KODUKOHT</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>

1) jutustab tugikava abil pühade ja rahvakommete tähistamisest oma perekonnas; 2) teab erinevaid rahvuskombeid; 3) mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust.	Pere teema võib osutada tundlikuks. Tänapäeval on peremudeleid väga erinevaid ja õpetajal on vajalik tunda oma laste sotsiaalset tausta, et mitte tahtmatult kedagi solvata. Kodumaa teemat käsitledes on oluline isamaa- ja kodukohaarmastuse ning hoiakute kujundamine läbi väärtuskasvatuse. Oluline on, et õpilane tunneks ära oma koduriigi sümboolika, eristaks seda naaberriikide hümnist, lipust, vapist. Teema käsitluses kasutada videoid ja fotosid näiteks lipu heiskamisest Toompeal 24. veebruaril; rahvusvahelistest spordisündmustest, kus lehvivad teiste seas ka Eesti lipud ning eestlaste võidu korral mängitakse Eesti hümn. Riiklike sümbolite ja traditsioonide kõrval on oluline väärtustada kodukohta. Õppetegevusteks sobivad fotode/videote vaatamine ja vestlus, käeline tegevus, rollimängud, Ajaloomuuseumi/koduloomuuseumi haridusprogrammi külastus.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>PEREKOND JA KODUKOHT</u> Elu maal ja linnas, kodukoha eluolu. Levinumad tegevusvaldkonnad, ametid jms). Kodukoha rahvariided, rahvariiete kandmine tänapäeval ja minevikus. Kodukoha tähtsamad traditsioonid (laulu- ja tantsupidu jms). Perekond. Peretraditsioonid (pereliikmete ühised tegevused, peretraditsioonide määratlemine ühisvestluses, sarnasused-erinevused kaaslastega). Pühad ja kombed. Ülestõusmispühad, karjalaskepäev, jüripäev, hingedepäev.
<u>INIMENE JA AEG</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>

1) mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga.	Lihtsustatud õppes õppiv laps peab 5. klassis orienteeruma ajas minutilise täpsusega. Kinnistada tuleb varasemaid oskusi (täis-, pool- ja veerandtund). Aja teema käsitluses saab tutvustada eri vahendeid aja mõõtmiseks, eri disaini ja/või mehhanismiga kellasid. Aja määramisel tuleks rõhutada tegevuse/sündmuse algust, kestust, lõpuaega. Kestuse määramiseks kasutada stopperit. Arutleda selle üle, miks tuleb kokkulepitud kellaaegadest kinni pidada, ja mis juhtub, kui seda ei tehta. Vaba aja tegevused sõltuvad paljuski kooli asukohast ja õpilase elukohast. Teema käsitlusel tutvustada kodulähedasi ja lastele sobivaid vaba aja veetmise võimalusi. Soovitav on piltidega päevaplaani koostamine, kasutada erinevaid kellasid, puzzlesid, memoriine. Oma päevakavast rääkimine piltide toel.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMENE JA AEG</u> Aeg. Aja määramine minutilise täpsusega, kellaaja kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele). Ajakava. Päeva ja nädala ajakava, vaba aja tegevuste mitmekesisus (positiivsed ja negatiivsed harjumused päevakavas: ajakulu, valikute tegemine jne).
<u>INIMENE JA TEAVE</u>	

Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) otsib õpetaja juhendamisel teavet teatmeteostest või internetist; 2) teab, kuidas suhelda sotsiaalmeedias; 3) teadvustab reklaamide eesmärgi.	Teema käsitlemine eeldab tööd rohkete ja erinevate infoallikatega. Oluline on õpilasi suunata vajalikku infot leidma. Toetuda õpilaste endi kogemustele, kust saab teavet TV-saadete kohta (paberkandjal, elektrooniliselt), kuidas saateid otsida, salvestada vms. Praktiline töö saatekavaga oma õhtuse teleprogrammi vaatamise eelistuse loomiseks vms. Kuna lapsed puutuvad pidevalt kokku mitmesuguste reklaamtekstidega, on oluline õpetada märkama selles leiduvat sõnastatud, aga ka varjatud teavet. Tuleb rõhutada reklaami eesmärgi ning näidata selles leiduvat ebaolulist teavet. Vaja on kujundada teadmine, et reklaami eesmärk on panna inimest toodet või teenust kasutama, mistõttu ei pruugi reklaamis olla kirjeldatud ohtusid. Õppetegevusteks sobivad ka multifilmide/videote vaatamine ja vestlus, juhendatud rühmatööd, reklaamplakati kujundamine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMENE JA TEAVE</u> TV-kava. Sisu, eakohased saated, telesaadete hulgast valikute tegemine. Infootsing. Pilt-teatmeteosed, internet: kooli kodulehekülg (teabeallikate kasutamine). Reklaam. Reklaamide sisu ja eesmärk.
<u>INIMENE JA TÖÖ. INIMENE JA ASJAD</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>

1) mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust.	Tuleb rõhutada, et kulutused peres tuleb kontrolli all hoida ning et esmatähtsad on ikkagi need asjad, milleta me elada ei saa. Nii kujundatakse harjumus kulutusi planeerida ning suuremate ostude tarbeks raha koguda. Õppetegevusteks sobivad multifilmide/videote vaatamine ja vestlus, juhendatud rühmatööd vt "Ettevõtluspädevust ning rahatarkust arendavad töölehed lihtsustatud õppekava nooremale astmele", poemäng, sobivate rahatarkuse lauamängude mängimine. Soovituslik on koostada pikemaajalisem ühiselt kasutatava "raha" teenimise projekt - nt abistavad tööd klassis/koolimajas/koolihoovis, millest saadud "punktid" on meeldiva ühisürituse korraldamise eelduseks.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMENE JA TÖÖ. INIMENE JA ASJAD</u> Palgatöö. Palgatöö, selle tulemus ja eesmärk, ametis püsimise üldised tingimused (võrdlus õpilase käitumisega koolis). Kulutused peres. Kulutused peres lapse heaolu eest hoolitsemisel (lapse põhivajadused ja soovid, pere majanduslike võimalustega arvestamine jms), asjade väärtus sõltuvalt nende vajalikkusest. Raha hoidmine ja kogumine. Raha hoidmise viisid: hoiukarp, pank. Raha kogumine.
<u>INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis;	Turvalisuse teema käsitlust toetavad mitmesugused õpetaja poolt korraldatud olukordade läbimängimised ja interneti vabavaras olevad videod, mille vaatamine annab materjali aruteluks ning kokkuvõtte ja üldistuse tegemiseks.

2) kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis; 3) nimetab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises; 4) kirjeldab ja teadvustab pürotehnika jt ohtlike ainete väärkasutusega kaasnevaid tagajärgi.	Kujundada tuleb arusaam, et ka pürotehnika kasutamine häirib paljusid (linnud, lemmikloomad) ning võib olla tervisele ohtlik. Turvalisuse teema käsitusel tuleks lisaks üldistele probleemidele keskenduda kohalikele oludele, tõstes laste teadlikkust võimalikest ohtudest ja käitumisest siis, kui midagi võib olla juhtunud. 5. klassi õpilased peaksid oskama vältida endale ohtlikke olukordi ja teadma, kuidas õnnetuse korral käituda. Õppetegevusteks sobivad teemakohaste multifilmide/videote vaatamine ja vestlus, juhendatud praktilised tegevused jäätmete liigiti kogumiseks, pere tarbimisharjumuste kaardistamine, võimalusel õppekäik jäätmekäitlusjaama.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS</u> Säästlik tarbimine. Vee ja elektri säästlik tarbimine koolis ja kodus. Jäätmete liigiti kogumine. Olmejäätmete (tava-, taaskasutatavad, ohtlikud jäätmed) käitlemine koduses majapidamises (prügi sorteerimine ja paigutamine, kogumispunktid, jäätmete kompostimine). Ohutu käitumine. Liiklusõnnetuste peamised põhjused, õnnetusest teatamine ja abi kutsumine. Pürotehnika (ost-müük alaealistele, kasutamine). Pommiähvarduse tegemisega kaasnevad ohud ja tagajärjed, käitumine pommiähvarduse korral.

3. arengutase (6.-7. klass)

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis täienevad õppetegevuse käigus õpilaste sotsiaalsed suhtlemis- ja käitumisoskused. Harjutatakse suhtlemist ja koostevõime reguleerimist dialoogis (osalemine rühmatöös, rollimängudes, kutse koostevõimele, vastused küsimustele ja teadetele, dialoogi alustamine küsimuse ja teatega,

nõustumine ja loobumine, alternatiivne ettepanek, oma arvamuste selgitamine ja kaitsmine). Individuaal- ja rühmatööde tulemuste esitlemise, enda ja teiste tegevuste kommenteerimise kaudu suureneb õpilaste verbaalne aktiivsus, kujunevad avaliku esinemise esmased oskused.

Õpitakse mõistma ja nimetama tegevuse eesmärke, tingimusi, põhjusi ja tagajärgi, käitumisaktis ilmnevaid emotsioone. Juhendamisel leitakse seoseid tegevus-, suhtlus- ja käitumisakti vahel, tehakse järeldusi ning planeeritakse ja/või korrigeeritakse edasist tegevust/käitumist.

Arenguliselt on õpilaste jaoks oluline pöörata tähelepanu muutustele enda organismis ja käitumises (seksuaalsus, suhtlemine ja käitumine vastassugupoolega, noormehe ja neiu rollid eri situatsioonides jms) ning oma tervisekäitumisele (sh hoolitsemine oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise eest, enesekehtestamine, riskikäitumine).

Õpitakse märkama ja teadvustama kultuurilisi erinevusi. Alustatakse ettevalmistust iseseisvaks majandamiseks, teadlikuks ja säästlikuks tarbimiseks (prügi sorteerimine, pakendiinfo jmt).

Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste oskused võimaldavad sel perioodil rohkem kasutada IKT-vahendeid.

THMK ainekava põhikoolile	Ainevaldkond: sotsiaalsained	Õppeaine: inimeseõpetus
Kooliaste:	Klass: 6. klass	Tundide arv: 2
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:		
Õpitulemused 6. klassi lõpuks 1) märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast ja kohatut käitumist/suhtlemist; 2) analüüsib ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (käitumise eesmärk, põhjus–tagajärg suhe); 3) kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist lähtuvalt erinevaid väljendusviise; 4) mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist; 5) kirjeldab ja hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms); 6) teab inimese organismi üldist ülesehitust, tunneb joonisel inimfiguuris ära elutähtsad organite kujutised; 7) nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitumise hulgast tervisele kasulikke; 8) teab murdeeaga seotud muutusi inimese kehas ja käitumises, mõistab arengu individuaalsust; 9) kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele;		

- 10) hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad;
- 11) koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus);
- 12) hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid);
- 13) oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane;
- 14) mõistab telefoni ja meedia (sh arvutimängud, sotsiaalmeedia, televisioon jmt) otstarbeka kasutamise vajalikkust ning teab võimalikke riske;
- 15) teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi;
- 16) kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate õnnetusjuhtumite korral.

SOOVITUSLIKUD ÕPPEMATERJALID

K. Kütt, M. Lill, E. Ojaperv, K. Saadoja, nõustas K. Plado. Inimeseõpetus 6. klassile 1.-3.osa. SA Innove, Harno.

M. Lill, K. Plado. Inimeseõpetuse tööraamatute kasutamine lihtsustatud õppe 6. ja 7. klassis.

SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA

Õpitulemused (osaoskuste kaupa)

Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)

- 1) märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast ja kohatut käitumist/suhtlemist;
- 2) analüüsib ja hindab õpetaja suunamisel enda ja

Inimeseõpetuse tund on eelkõige suhtlemise ja vestlemise tund.

Teemad, mida käsitletakse, on seotud laste igapäevase elu ning probleemidega, millest lastel on suuremal või vähemal määral kogemused olemas. Nendele eelteadmistele tulebki tund üles ehitada. Igasugust vestlust peab juhtima õpetaja. Vestluse käigus selgitatakse lastele uusi mõisteid, tutvustatakse tundmatuid väljendeid.

kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (käitumise eesmärk, põhjus–tagajärg suhe); 3) kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist lähtuvalt erinevaid väljendusviise; 4) mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist.	Selgitada on vaja: miks ja kuidas suhtleme, st rääkimist ja kuulamist, pingeid-konflikte, arusaamatusi, nende vältimist ja lahendamist. Arutada, mis on valetamine, hädavale, süüteo ülestunnistamine, vabandamine. Suhtlemine vastassugupoolega (tähelepanu köitmine, tunnete verbaalne ja mitteverbaalne väljendamine). Reageerimine (eba)meeldivatele ettepanekutele. Suhtlemine sotsiaalsõrgustikes, enda kohta edastatava infoga seotud turvalisus ja ohud. Soovitavad mängud: "Kas ma meeldin sulle," "Skulptor ja savi," "Püüa mõjutada oma kaaslast," "Hea sõber," "Mina arvan nii," "Sasipundar," "Kas tõene või väär," "Kuidas saab ema teada, et Ats valetab," "Bingo". Mõttekaarti täitmine käsitletatutel teemadel. Kehakeele märkamise ülesanded. Vabandamise harjutamine paaristööna.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA</u> Miks me suhtleme? Kuidas me suhtleme? Rääkimine ja kuulamine. Kuidas inimesi mõjutada? Suhtlemine sõpradega ja “sõpradega”. Mina arvan nii! Ütlen EI! Arusaamatused ja tülid. Valetamine.

	Süüteo ülestunnistamine ja vabandamine. Olen iseseisev. Suhtlemine eakaaslaste ja täiskasvanutega.
<u>MINA ISE</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) kirjeldab ja hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms).	Klassiarutelu, õppetekst ja õpetaja selgitus mõistete avamiseks. Ajalehe või sotsiaalmeedia profiili koostamine enda kohta. Huvitegevusest rääkides võiks õpetaja valgustada täiskasvanute huvisid. Samuti võib kutsuda tundi huvitavate hobidega inimesi või vaadata neist videosid. Katsed enda erinevate võimete teadvustamiseks. Mängud: "Arva ära, mida ma teen," "Arva ära minu hobi," "Minu omadused," "Telesaade Hommik hobidega". Grupitöö tunnis - käitumise reeglite plakati koostamine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINA ISE</u> Minapilt ehk kes ma olen. Minu võimed ja oskused. Huvitegevus. Õppimine. Mis segab õppimist?

	Inimeste sarnasused ja erinevused. Enesehinnang. Suhtlemine iseendaga.
<u>INIMESE TERVIS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teab inimese organismi üldist ülesehitust, tunneb joonisel inimfiguuris ära elutähtsate organite kujutised; 2) nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitude hulgast tervisele kasulikke; 3) kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele;	Praktiline töö tugi- ja liikumiselundkonna eri osade teadvustamiseks - liikumisharjutused, skeleti koostamine, hüppevõime teadvustamine, naha tunnetamine, aju töö (mälu arendamine), pulsi leidmine, lugemine. Toidu- ja toitained. Toiduainete pakendiinfo (eri toitainete sisaldumine; parim enne jms). Kiirtoit – populaarsuse põhjused, mõju inimese organismile. Üle- ja alatoitumine (dieetid ja näljutamine), selle mõju tervisele. Taldrikureegli skeemi uurimine, teadvustamine. Tervisliku salati valmistamine - retsepti otsimine, vajalike ainete ostmine. Teema võib seostada klassiga koos poes käimisega, kus uuritakse pakendeid, hindu ja ostetakse vajalik salati valmistamiseks. Pakenditelt teabe uurimine. Kodukeemia märgistuste uurimine erinevatelt kodukeemia pakenditelt ja internetist. Esmaabi (toidu- jms) mürgituse, looma- ja putukahammustuse korral. Praktiline esmaabi andmise dramatiseerimine. Uimastite teema juures rääkida veipimisest kui noorte seas levinud uimastiliigist.

Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMESE TERVIS</u> Inimese keha. Tugi- ja liikumiselundkond. Nahk. Närvisüsteem. Vereringeelundkond. Hingamiselundkond. Seedeelundkond. Erituselundkond. Tervislik toitumine. Toiduta ei saa! Ebatervislik toit. Kuidas lugeda pakendit? Esmaabi toidumürgituse korral. Uimastitega seotud mõisted. Alkoholi mõju inimese organismile. Tubaka mõju inimese organismile, käitumisele. Energiajoogid.
<u>INIMESE ARENG</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teab murdeeaga seotud muutusi inimese kehas ja käitumises, mõistab arengu individuaalsust.	Murdeea muutuste selgitused õpetaja poolt koos esitlusega, millel on suguelundite joonised. Murdeiga ja muutused sel ajal tekitavad õpilastes segadust, piinlikkust, põnevust ja tahtmist väljakutsuvalt käituda. Õpetaja peab suutma luua usaldusliku õhkkonna nii, et õpilased julgeksid avameelselt arutleda, murdeeast.

	Piltide vaatlemine, analüüs, probleemide tekitamine, vastuste leidmine. Praktiline töö - enda pikkuse ja siruulatuse mõõtmine, võrdlemine klassikaaslastega. Plakati joonistamine - poisi ja tüdruku pilt, märkida ning kirjutada suguelunditega seotud sõnad. Mõttekaardi koostamine - soovitusel Mallele.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMESE ARENG</u> Murdeiga, muutused tüdrukute ja poiste organismis. Erinev arengutempo ja muutuste aktsepteerimine. Poiste ja tüdrukute hügieen, ravikosmeetika vajadus ja kasutamine. Muutused tüdrukute ja poiste käitumises, sh suhtlemises; sobivad ja ebasobivad käitumismallid.
<u>INIMESE VÄLIMUS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitusel, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad.	Oluline on õpilastel mõista, et positiivsed omadused ei pruugi ilmned, kui ollakse kasimatu ja korratu välimusega. Korralikku välimust nõuab ka pingelisel tööturul läbilöömine. Klassiarutelu ja õppeteksti käsitlemine. Erinevateks olukordadeks sobiva riietuse valimine piltide abil. Rõivaste valik internetist või poe kataloogidest, riidekapi täitmine, hinna arvutamine. Temaatilise mõttekaardi koostamine. Oma rõivaste hooldusmargistuse vaatlemine, lahtimõtestamine. Pesuvahendi kasutajainfo leidmine, ühisarutelu.

	Jalanõude hooldamine praktilise tegevuse kaudu. Rollimängud: "Keemilises puhastuses," "Kingsepa juures," "Juuksurisalongi külastus" Paaristöö - reklaamplakati koostamine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMESE VÄLIMUS</u> Mida me seljas kanname? Räägime sobivatest riietest Riiete ja jalatsite hooldus. Jalatsite hooldamine. Juuksed korda! Käed ja jalad puhtaks! Inimese välimus.
<u>INIMENE JA KODU</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus).	Unistuste kodu joonistamine. Grupitöö - klassi korrapidaja kohustuste meespea ja klassi suurpuhastuse plaani koostamine, igapäevane toimimine nende alusel. Individuaalne töö - oma koduste ülesannete ülesmärkimine, igapäevase/-nädalase korrastamise ja suurpuhastuse plaani koostamine. Külaskäik ja külaliste vastuvõtmine (suulise ja kirjaliku kutse saamine, ettevalmistused sõltuvalt küllakutsest, külas viibimine).

	Rollimäng - Küllaminek (dialoogi harjutamine). Sünnipäevakutse koostamine. Kodukoha (ja Eesti riigi) tuntud inimesed, nende tegevusalad, elukutsed (seos päevakohaste sündmustega). Kodukoha ettevõtted ja nende toodang, töötajate ametid. Erinevate elukutsete tutvustamine. Eesti ja kodukoha kaart: google.mapsis kodukoha ja oluliste ettevõtete leidmine, nimetamine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMENE JA KODU</u> Minu kodu. Kodu korda! Meil on täna suurpuhastus. Meile tulevad külalised. Lähme külla. Minu riigi ja kodukandi tuntud inimesed. Elukutsed. Ettevõtted minu kodukohas.
<u>INIMENE JA TEAVE</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
	Kooli kodulehe uurimine, vajaliku info leidmine, kooli kohta info otsimine internetist. Erineva teabe otsimine (teater, kohalik kultuuriasutus jms).

1) hangib õpetaja juhendamisel temaatilist teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid); 2) oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane; 3) mõistab telefoni ja meedia (sh arvutimängud, sotsiaalmeedia, televisioon jmt) otstarbeka kasutamise vajalikkust ning teab võimalikke riske.	Erinevate ajalehtede, ajakirjade, portaalide uurimine konkreetse teabe otsimise eesmärgil. Mõttekaart: kust otsida teavet. Transport kodukohas, orienteerumine sõiduplaanides; sõidusoodustused. Sõiduplaanide uurimine internetist (kohalik transport, riigisisene). Olulist infot sisaldava kogumiku koostamine. Telefoni ja meedia (sh arvutimängud, sotsiaalmeedia, televisioon jmt) otstarbeka kasutamise vajalikkuse rõhutamine, teadvustada võimalikke riske.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMENE JA TEAVE</u> Internet. Kuidas internetis infot leida? Ajakirjandus. Sõiduplaanid. Telefon.
<u>INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi;	Kuna täiskasvanud ei saa olla kogu aeg laste kõrval, tuleb lastele õpetada põhitõdesid turvalisusest, et nad oskaksid vastu võtta otsuseid ja erinevates olukordades õigesti käituda. Temaatiliste videote/piltide vaatlemine, analüüsimine.

2) kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate õnnetusjuhtumite korral.	Koduses majapidamises tulekahju tekkimise ohtude selgitamine: ohuolukorra hindamine, tulekahju kustutamine esmaste tulekustutusvahendite kasutamisega, hädaabi teavitamine. Tuleohutuse juhiste uurimine, ühisarutelu. Evakuatsioonimärgistuste tundmine, kooli evakuatsiooniteede leidmine plaani järgi, praktiline rakendamine. Koostada plakat: ohutusnõuded ujumisel ja veesõidukite kasutamisel. Tutvuda päästevahendite ja nende kasutamisega. Veeohutuse juhiste uurimine, selgitamine. Praktiline töö: telgi püstitamine, lõkkeaseme ettevalmistamine, seljakoti pakkimine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS</u> Üldine õppesisu: Tulekahju tekk. Tulekahju tekkimise põhjused. Tegutsemine tulekahju korral. Ohutu ujumine. Ohutu paadisõit. Kodukeemia kasutamine.

THMK ainekava põhikoolile	Ainevaldkond: sotsiaalsed	Õppeaine: inimeseõpetus
Kooliaste: III (3. arengutase)	Klass: 7.	Tundide arv: 2
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:		
Õpitulemused 7. klassis Õpilane: 1) selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust/erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele; 2) teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi; 3) kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms); 4) järgib viisakusreegleid, teeb kaaslastele ettepanekuid, vastab nii positiivsetele kui ka negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumisreegleid arvestades; 5) väärtustab (lähi)suhetes sallivust, hoolivust, abistamist ja lugupidamist; 6) kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, puhkamine, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, arstiabi); 7) oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda; demonstreerib õpituatsioonis hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist; 8) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab, kust leida infot noorte nõustamisteenuste kohta; 9) koostab oma tegevuste kohta nädalaplaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine); 10) hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest; edastab kaaslastele teavet (abiks kavapunktid);		

- 11) nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt tänapäevaseid sideteenuseid (e-kirjavahetus, telefon, internet, sotsiaalmeedia); oskab kirjutada e-kirja;
- 12) teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda ja teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada;
- 13) mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused);
- 14) oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid;
- 15) teab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise; oskab jäätmeid sorteerida.

SOOVITUSLIKUD ÕPPEMATERJALID

K. Kütt, M. Lill, E. Ojaperv, K. Saadoja, nõustas K. Plado. Inimeseõpetus 7. klassile 1.-2.osa. SA Innove, Harno.

M. Lill, K. Plado. Inimeseõpetuse tööraamatute kasutamine lihtsustatud õppe 6. ja 7. klassis.

<u>MINA ISE</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi;	Kirjeldada ja analüüsida kava alusel mina-pilti, teadvustada oma positiivseid ja negatiivseid iseloomuomadusi. Leida suunatud arutluste käigus negatiivsetele omadustele parendamisvõimalused.
2) kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist	Tutvustada videote/tekstide abil erineva enesehinnanguga inimeste käitumist. Tutvustada ja harjutada erinevaid reageeringuid kiitusele, laitudele, õnnestumisele, ebaõnnestumistele jms;

(motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms).	Analüüsida erinevaid hinnanguid reageeringutele, käitumisele; leida ja põhjendada alternatiivseid lahendusi, sh individuaalseid.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINA ISE</u> Mina-pilt. Mina olen eriline! Iseloomujooned. Kas teistest võib erineda? Enesehinnang. Mis mõjutab enesehinnangut?
<u>SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust ja erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele; 2) kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms); 3) järgib viisakusreegleid, teeb kaaslastele ettepanekuid, vastab nii positiivsetele kui ka	Kirjeldada abimaterjalidele ja analoogiakirjeldusele toetudes suhtlussituatsioone oma positsioonilt. Õpilane analüüsib suhtluspartneri soove, väljendusviise; annab hinnangu suhtluspartnerite käitumisele abimaterjalile toetudes (motiivid, tingimused, tulemused). Vajalik on innustada õpilasi oma seisukohti avaldama ja kaitsma.

negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumisreegleid arvestades; 4) väärtustab (lähi)suhetes sallivust, hoolivust, abistamist ja lugupidamist; 5) koostab oma tegevuste kohta nädalaplaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine).	Arutada ja selgitada konfliktide lahendamise võimalusi. Anda ülevaade videote või tekstide abil agressiivsest ennast kehtestavast ja alistuvast käitumisest. Selgitada mõisteid: süüdistamine, kriitika; iroonia, must huumor. Arutada võimalikke konflikte kodus, sõprade vahel. Arutada iseloomujooni ja käitumist, mida sõprades, sh vastassugupooles hinnatakse. Visualiseerida noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine (kaaslane kinos, teatris, peol: kutsumine, nõustumine ja keeldumine, alternatiivsete ettepanekute esitamine, kaaslasega arvestamine jne).
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA</u> Mida arvad sina? Tunnen oma tundeid. Mis on tüli? Rohkem suhtlemist. Suhtlemisviisid. Mida teha tüliga? Mina-sõnum. Planeerime pidu.
<u>SEKSUAALSUS JA LÄHEDUS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
	Arutelud ja selgitamised visualiseeritud toetava materjali toel.

1) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab, kust leida infot noorte nõustamisteenuste kohta; 2) väärtustab (lähi)suhetes sallivust, hoolivust, abistamist ja lugupidamist; 3) oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda; demonstreerib õpituatsioonis hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist;	Armumine. Sõprus, armumine, armastus, käimine. Oma tunnete väljendamine, tunnetest rääkimine, lähedus, aja koosveetmine, ühised tegevused. Seksuaalsuse trepp ja arengu individuaalsus. Seksuaalsuhted: partnerite valmisolek, seksuaalsuhtest keeldumine, selle edasilükkamine; vastutus seoses seksuaalelu alustamisega, noorte nõustamisteenused. Mittesobilik seksuaalne käitumine, ahistamine, käitumine seksuaalse ahistamise korral. Kutse esitamine ning ebameeldivale kutsele vastamine. Dramatiseeringud.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>SEKSUAALSUS JA LÄHEDUS</u> Armumine. Mida hindan kaaslases? Kutse esitamine ja vastamine. Vastamine ebameeldivale kutsele. Küsin ja saan nõu.
<u>MINU TERVIS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, puhkamine, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, arstiabi);	Teadvustada, st praktilise tegevuse kaudu selgitada toiduvaliku vajadust ja seda mõjutavaid tegureid.

2) oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda; demonstreerib õpituatsioonis hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist; 3) hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest; edastab kaaslastele teavet (abiks kavapunktid).	Arutada kehaline aktiivsuse vajalikkusest, teadvustada kehalise aktiivsuse vorme, võimalusi koolis, kodukohas. Arsti (kiirabi, perearsti, hambaarsti) poole pöördumine (registratuur, vestlus vastuvõtul, konsultatsioon telefoni teel). Soovitav koostöö kooli medõega. Praktiline tutvumine tuntumate ravimtaimedega, anda ülevaade korjamisest, säilitamisest, apteegist ostmisest; kasutamisest. Videomaterjalide abil anda ülevaade enamlevinud nakkushaigustest, nende levimise viisidest, HIV-st ja AIDS-st. Esmaabi mao- ja puugi hammustuse korral koostöös kooli medõega. Teadvustada uimastite tarbimise enamlevinud põhjusi noorte hulgas. Videomaterjal - käitumine uimastitega seotud olukordades, abi kutsumine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>MINU TERVIS</u> Millest tervis sõltub? Toidust saad energiat. Toidukorrad. Analüüsime toitumist. Kehaline aktiivsus. Sportimine. Sportimisvõimalused kodukohas Nakkushaigused. Hingamisteede viirushaigused HIV ja AIDS Mis need on? Kuidas hoiduda nakkushaigustest? Arsti juures. Ravimtaimed ja rahvameditsiin.

	Ütlen EI! uimastitele!
<u>TÖÖ JA RAHA</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) mõistab ja kirjeldab kava alusel töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused); 2) oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid.	Videote vaatamine ja arutelu nähtu põhjal: töö lapse ja täiskasvanu elus (tööde liigid, töö tulemus, eesmärk, tingimused; kohusetunne ja vastutus tulemuste eest). pere sissetulekud (palk, tootmine, toetused); pere väljaminekud (eluase, toit, riided, transport, meelelahutus). Mõttekaartide koostamine: tööd, mida teha oskan; pere rahaasjad. Mäng "Rahaotsija".
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>TÖÖ JA RAHA</u> Töö. Miks inimesed töötavad? Alaealiste töö. Pere rahaasjad. Eelarve.
<u>ARUKAS TARBIMINE</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>

1) teab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise; 2) oskab jäätmeid sorteerida.	Videote vaatamise käigus arutlused teemadel: jäätmekäitlus maal ja linnas (era- ja kortermajad; prügilad). Uurida prügi käitlemist reguleerivaid piktogramme pakenditel. Tutvustada reklaampakkumisi: telefoni teel pakutavad kaubad, teenused; reklaamlehed postkastis jms. Arutada reklaampakkumisega nõustumist, keeldumist. Teemakohaste skeemide koostamine. Individuaalne töö – näitvahendite abil (koduse) prügi sorteerimine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>ARUKAS TARBIMINE</u> Reklaam. Jäätmed ja nende taaskasutamine. Jäätmete sorteerimine.
<u>TEAVE JA INFOVAHETUS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt tänapäevaseid sideteenuseid (e-kirjavahetus, telefon, internet, sotsiaalmeedia); oskab kirjutada e-kirja;	Arutelud teemadel, arvamuste analüüsimine: Isikut tõendav dokument (ID-kaart, pass), selle muretsemine ja kasutamine. Isikuandmete turvaline hoidmine. Enda ja teiste kohta info edastamine Internetis, sellega kaasneda võivad ohud ja ohtude vältimine.

2) teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda ja teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada; 3) oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda; demonstreerib õpituatsioonis hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist.	Kirjavahetus (kirja saatmine Eesti piires ja välismaale; tähitud kiri; e-kiri, e-kaart; kirjavahetus tänapäeval ja minevikus). Telefon (telefoninumbri otsimine; infotelefon). Hädaabi kutsumine erinevate õnnetusjuhtumite korral. Juhtumid, millal tuleb pöörduda politseisse. Praktiline (õpetajalt saadud teemal) e-kirja koostamine, vormistamine; paberkirja kirjutamine ja saatmine. Temaatiliste mõttekaartide koostamine. Paaristöö telefonikõne häirekeskuse töötajale
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>TEAVE JA INFOVAHETUS</u> Teated minevikus ja tänapäeval. Kiri. Postiga saatmine. Nutikas telefon. Tutvumine Internetis. Turvaliselt Internetis. Pöördumine politseisse. Isikut tõendav dokument.
<u>KODU JA KODUKOHT</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitusel, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) koostab oma tegevuste kohta nädalaplaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine);	Arutleda teemadel, analüüsida arvamusi: Eestimaal ja Eestimaal elavad teised rahvused;

2) hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest; edastab kaaslastele teavet (abiks kavapunktid).	kultuurilise mitmekesisuse rikastav roll; sallivus teiste rahvuste ja kultuuride suhtes. Kodukoha vaba aja veetmise võimaluste teadvustamine ja kaardistamine. Matk, ekskursioon kodukohas, koduümbruses: koostegEVuses planeerimine: info otsimine vaatamisväärsuste kohta, plaani tutvustamine ja põhjendamine. Mängud "Ma lähen reisima", "Hiir". Praktiline tegevus: seljakoti pakkimine Mõttekaardi koostamine: oma vaba aja tegevuste planeerimine. Oma tuba: toa plaani koostamine. Arutelud teemadel - kodu korrashoid, kaunistamine tähtpäevadeks (seos peretraditsioonidega). Pildikollaaži valmistamine teemal - Minu unistuste tuba. Praktiline tegevus - voodipesu vahetamine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>KODU JA KODUKOHT</u> Eestimaal elavad rahvused. Rahvus, keeled ja kombed. Vaatamisväärsused minu kodukohas. Reisimine. Minu vaba aeg. Oma tuba, oma luba. Tuba korda!

4. arengutase (8.-9. klass)

Õppetegevus 8.–9. klassis

Põhikooli lõpuastmes on kõige olulisem toetada õpilasi iseseisvaks toimetulekuks. Vanuseliselt on oluline tähelepanu pöörata ühiskonnaõpetusega seotud teemadele: eri eluvaldkondadega seotud õigusaktid ja lepingud, ameti valik ja edasiõppimisvõimalused, töötaja õigused ja kohustused, otstarbekad ja vastutustundlikud valikud/otsused, iseseisev raha kasutamine ja säästlik tarbimine, eluasemega seotud küsimused.

Õpilased tutvuvad ja õpivad kasutama teabeallikaid, nõustamis- ja kriisiabivõimalusi; omandavad teadmise, kuidas otsida, küsida ja kasutada elus vajaminevat teavet ja abi.

Õpilane harjutab iseseisva elu alustamise ja soolise küpsemisega seotud rollikäitumist. Teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles, tunneb ära lähisuhtevägivalla.

Oluline on teadvustada pere loomise ja laste saamisega seotud vastutust.

Õppetegevuses rakendavad õpilased eelnevatel aastatel omandatud eri situatsioonidele vastavaid suhtlemisoskusi. Kujuneb oskus hinnata oma ning kaasinimeste individuaalset ja rühmakäitumist (põhjus-tagajärg seosed, otstarbekus, vastavus ühiskonnainormidele).

THMK ainekava põhikoolile	Ainevaldkond: sotsiaalsed	Õppeaine: inimeseõpetus
Kooliaste: III (4. arengutase)	Klass: 8. klass	Tundide arv: 2
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:		
Õpitulemused 8. klassi lõpuks 1) arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega; 2) annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub õpituatsioonis olukordadele sobivaid lahendusi; 3) teab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;		

- 4) nimetab oma emotsioone ja teab erinevaid võimalusi emotsioonide reguleerimiseks;
- 5) kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid; teab ja oskab igapäevaelus teha tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervisega;
- 6) teab tervisliku toitumise, kehalise aktiivsuse ja unerežiimi põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus;
- 7) kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamiseks arsti poole (registreerimine vastuvõtule, kojukutse, hädaabi);
- 8) teab, mida tähendab ravikindlustus ning oskab nimetada tervishoiuteenuseid;
- 9) väärtustab lähisuhteid, oskab kontakti luua ning teab, kuidas suhteid hoida; tunneb ära lähisuhtevägivalla;
- 10) teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid (sh rasedusest hoidumine) ja mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust; eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist;
- 11) teab ja leiab olulisi infoallikaid tervise teabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses; teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole;
- 12) mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, toitumisel, nutivahendite kasutamisel, uimastite omamisel ja tarbimisel;
- 13) hoolitseb oma riiete eest ja valib olukorrale sobiva riietuse; teab riiete hooldusmärkide tähendusi;
- 14) teab erinevaid panga- ja e-teenuseid ning vastavaid veebikeskkondi;
- 15) teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevaid ja nõrku külgi;
- 16) teab sobiva elukutse omandamise võimalusi.

SOOVITUSLIKUD ÕPPEMATERJALID

K. Kütt, M. Lill, E. Ojaperv, K. Saadoja, nõustas K. Sunts. Inimeseõpetus 8. klassile. SA Innove, Harno.

KÄITUMINE RÜHMAS

Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega; 2) annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub õpituatsioonis lahendusi; 3) teab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi.	Arutelud koos visualiseerimisega: Erinevad rühmad ja rollid. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet. Mõttekaardi koostamine - millisesse rühma ma kuulun, rühma kuulumise head ja halvad küljed. Mängud "Ühest rühmast teise", "Zip-zap-zop", "Soojenduseks-tervituseks". Individuaalne töö - kooli kodukorra uurimine; Arutada, kuidas käituda, kui näed kiusamist. Ühistöö – oma kooli kodukorrast oluliste punktide leidmine, kokkulepped inimeseõpetuse tundideks.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>KÄITUMINE RÜHMAS</u> Erinevad rühmad. Rühma kuulumise hea kül. Kokkulepped rühmas. Rühma kuulumise halb kül. Kiusamine.

<u>LÄHISUHTED JA PEREKOND</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) väärtustab lähisuhteid, oskab kontakti luua ning teab, kuidas suhteid hoida; tunneb ära lähisuhtevägivalla; 2) teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid (sh rasedusest hoidumine) ja mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust; eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist; 3) nimetab oma emotsioone ja teab erinevaid võimalusi emotsioonide reguleerimiseks.	Arutelud koos sisulise analüüsiga või temaatiliste video vaatamine ja arutelu video põhjal. Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine. Ajutised ja püsivad suhted, suhte loomine ja hoidmine, vastastikune usaldus, suhet kahjustavad faktorid, lahkuminek. Seksuaalsuse olemus ja arengu individuaalsus, seksuaalvähemused. Seksuaalkäitumine ja vastutus: sobiv ja lubamatu seksuaalkäitumine, soovimatu raseduse vältimine. Sugulisel teel levivad haigused (levimine, mõju tervisele, ravi, ennetamine); nõustamisteenused. Lapsevanemaks saamine: füüsiline ja sotsiaalne küpsus. Peremudelid (perekond, üksikpered, kasu- ja hoolduspered): pereliikmete roll perekonnas (vrld minevikuga), kohustused ja vastutus. Nooremate õdede-vendade eest hoolitsemine, nendega tegelemine, sh mängimine. Praktiline tegevus: nooremate õpilaste abistamine, neile tegevuste ja mängude planeerimine ning läbiviimine.

	Mõttemaartide koostamine: seksuaalsus, mees, naine; miks suhet on vaja; isa ülesanded; ema ülesanded; laste ülesanded. Mängud "Ühest rühmast teise", "Zip-zap-zop", "Soojenduseks-tervituseks". Individuaalne töö - murekirja kirjutamine nõustajale. Tundesõnavara laiendamine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>LÄHISUHTED JA PEREKOND</u> Seksuaalsus. Seksuaalne orientatsioon - kas poisi või tüdrukuga. Soostereotüübid. Paarissuhe - mis ja kuidas? Kui kaugemale oled valmis minema? Mehe ja naise keha. Turvalised paarisuhted. Kuidas suhet hoida? Perekond.
<u>TERVISE HOIDMINE</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
	Arutelud teemadel: Tervise füüsiline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne aspekt.

1) kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid; teab ja oskab igapäevaelus teha tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervisega; 2) teab tervisliku toitumise, kehalise aktiivsuse ja unerežiimi põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus; 3) kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamiseks arsti poole (registreerimine vastuvõtule, kojukutse, hädaabi); 4) teab, mida tähendab ravikindlustus ning oskab nimetada tervishoiuteenuseid; 5) teab ja leiab olulisi infoallikaid terviseteabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiumbruses; teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole.	Tervisenäitajad. Tervisliku eluviisi komponendid, endale sobiliku tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse leidmine. Südame-veresoonkonna haiguste ja pahaloomuliste kasvajate põhjused ning ennetamine tervisliku eluviisiga. Tervist hoidvate valikute tegemine. Tervisekindlustus; tervise- ja puhkekeskused. Tervishoiu ja sotsiaalsüsteem Eestis. Inimese elukaar ja selle perioodid, põhivajadused eluperioodidel (põhivajaduste rahulda(ma)tus, mõju inimese käitumisele, suhtlemisele, tundemaailmale). Tutvuda erinevaid teabeallikaid kasutades arstiabiga kodukohas (lähinaabruses): meditsiinasutuste ja nende otstarbega. Teadvustada perearsti ja eriarstide rolli, asukohta. Harjutada paaristööna arsti kojukutset telefoni teel. Koduapteek (sisu, kasutamine, Harjutada ravimipakendi teabelehelte olulise info leidmist ja eakohast tõlgendamist. Esmaabi lämbumise, põrutuse korral. Aruteluteemad: Väsimus, stress, depressioon (tundemärgid, nõustamis- ja kriisiabi). Tutvuda tervisealaste infoallikate, nende kasutamise ja usaldusväärsusega. Videote vaatamine ja arutelud, teabe analüüsimised:
---	--

	Kaitseüstimine haiguste ennetamise eesmärgil (lastehaigused, gripp, puugihammustustega kaasnevad haigused); kaitseüstimine enne välisreisi. Allergia: peamised allergiaallikad, allergilised reaktsioonid, meditsiiniline abi. Mõttekaartide koostamine õpetaja esitatud teemadel, teabe esitamine kirjeldusena. Individuaalne töö - Oma une uurimine, järelduste tegemine. Haigusjuhtumite analüüs. Rollimäng - häirekeskusesse helistamine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>TERVISE HOIDMINE</u> Tervis - mis see on? Tervist toetav toitumine Kuidas inimesed toituvad? Liikumine muudab tervise tugevaks. Sinu liikumisharjumus. Uni - tervislik valik. Vaimne tervis ja stress. Depressioon Tervishoiusüsteem Eestis. Abi küsimine ja arsti poole pöördumine. Terviseinfo. Kriisiolukorrad.
<u>RISKIKÄITUMINE</u>	

Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teab ja leiab olulisi infoallikaid tervise teabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses; 2) teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole; 3) mõistab riskikäitumisega kaasnevat ohtusid liikluses, vees, toitumisel, nutivahendite kasutamisel, uimastite omamisel ja tarbimisel.	Arutelud koos videote vaatamise ja analüüsimisega: Toimetulek vägivallaga (vägivalla vormid, vägivallast hoidumine, vägivallaga toimetulek, hinnang individuaalsele ja rühmakäitumisele). Nõustamis- ja kriisiabi kodukohas. Kuriteoohvriks langemine, pöördumine õiguskaitseorganite poole. Seksuaalvägivald, valehäbi, ohvriabi. Uimastid ja kuritegevus; uimastitega seotud seaduste põhipunktid. Uimastite tarvitamisega seotud tervise-, sotsiaalsed ja juriidilised riskid; sõltuvuse kujunemine. Käitumine uimastitega seotud situatsioonides, esmaabi. Mõttekaardi koostamine - riskikäitumine, ohtlikud olukorrad liikluses jalakäijana, ratturina, autojuhina. Plakatite koostamine riskikäitumisest teemadel: Kõrvalised tegevused liikluses. Noored ja alkohol (noored.alkoinfo.ee). Ajakirjanduses esitatud kirjutiste analüüsimine. Testi täitmine nutiriskidest.
Õppesisu	<u>RISKIKÄITUMINE</u> Riskikäitumine - mis see on?

sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	Vägivald - mis see on? Riskid vees. Veeohutus. Riskid liikluses. Uimastid. Toitumisriskid. Nutiriskid. Riskikäitumise põhjused. Kriisiabi ja nõustamine.
<u>INIMENE JA VÄLIMUS</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) hoolitseb oma riiete eest ja valib olukorrale sobiva riietuse; 2) teab riiete hooldusmärkide tähendusi.	Vestlused teemadel: Eakohane igapäevane ja pidulik riietus. Aksessuaaride kasutamine (nt koolilõpupidu). Taaskasutus. Rõivaste ja jalatsite hooldus. Tutvumine rõivaste ja jalatsite hooldusmärkidega.

	Spordijalatsite hooldamisjuhise koostamine. Mõttekaardi koostamine: nägusa riietuse põhitõed. Teemakohaste ajakirjaartiklitega tutvumine, olulise info leidmine, analüüsimine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMENE JA VÄLIMUS</u> Rõivad - kui palju neid vaja on? Olukorraga sobiv riietus. Rõivaste hooldamine. Mugavad ja sobivad jalanõud.
<u>INIMENE JA TEAVE</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teab ja leiab olulisi infoallikaid.	Tutvustada ja kasutada suunatud info otsimisel: Eestis ilmuvaid ajalehti ja ajakirju; kohalikku ajalehte. Tutvuda ajakirjanduse tellimisega, uudisteportaalidega internetis.

	Arutleda internetis leiduva informatsiooni varieeruva kvaliteedi teemal. Individuaalne töö – konkreetse uudise kohta info leidmine portaalist, ajalehest.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMENE JA TEAVE</u> Uudised - miks ja milleks? Mille poolest uudised erinevad.
<u>INIMESED; ASJAD; RAHA</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teab erinevaid panga- ja e-teenuseid ning vastavaid veebikeskkondi.	Tutvustada visuaalse abimaterjali toel: Arve avamine pangas. Hoiuse igapäevane kasutamine (sularahaautomaat jne). Maksete liigid koduses majapidamises, maksete tasumise võimalused, täpsus. Igapäevased sisseostud: ostukoha valik (kauplus, turg jms); kulude planeerimine päevaks, nädalaks; ostutoimingud. Ühiskondliku toitlustamise asutused (menüü, arve, toidu koju tellimine). Kataloogikaubandus (tellimine, riskid, kauba tagastamine). Mõttekaardi koostamine: internetist ostmise plussid ja miinused. Väärtusmäng „Mis on sinu jaoks oluline“. Paaristöö: erinevates kauplustes kaupade hinnavõrdlus.

	Individuaalne töö: toitlustuskohas laua broneerimine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>INIMESED; ASJAD; RAHA</u> Inimesed ja asjad. Mis on raha? Meie igapäevane raha. Raha planeerimine. Pangateenused. Igapäevased sisseostud. Toitlustuskohad. Kataloogikaubandus ja internetipoed.
<u>EDASIÕPPIMISE VÕIMALUSED</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevaid ja nõrku külgi; 2) teab sobiva elukutse omandamise võimalusi.	Õpetaja poolt juhitud individuaalsed eneseanalüüsid: tööalased huvid, võimed, oskused, isiksuseomadused. Tutvumine jätkuõppe võimalustega: erialad, õppeasutused. Koolide kodulehtedelt individuaalselt olulise teabe otsimine, tõlgendamine. Mõttekaardi koostamine: minu soovitud amet seostatuna minu tugevuste ja nõrkustega. Analüüsida mõttekaarti koostgevuses adekvaatse sobivuse seisukohast.

Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>EDASIÕPPIMISE VÕIMALUSED</u> Õpi ennast tundma: isikuomadused, oskused ja võimed. Mida elukutsevalikul arvestada? Ametid. Kus saab edasi õppida?
---	---

THMK ainekava põhikoolile	Ainevaldkond: sotsiaalsained	Õppeaine: inimeseõpetus
Kooliaste: III (4. arengutase)	Klass: 9. klass	Tundide arv: 1
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud: Õpitulemused 9. klassis 1) valib suhtlemisviisi vastavalt olukorrale ja kasutab asjakohaseid suhtlemise osaoskusi (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele, tunnistab oma eksimusi); 2) hindab oma ja kaaslaste käitumise vastavust ühiskonnas kokkulepitud normidele ja reeglitele; 3) teab erinevaid peremudeleid ning kirjeldab pereliikmete rolli ja vastutust perekonnas; 4) teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet; 5) mõistab lapse saamisega seotud vastutust, kirjeldab lapse arengut ja vanemate rolli lapse kasvamisel; teab peamisi pere ja laste elu reguleerivad seadusi ja sotsiaaltoetusi; 6) oskab planeerida raha teenimise ja kulutamisega seotud tegevusi; 7) kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi; 8) hindab nõustaja suunamisel oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppe võimalusi ja tingimusi ning teeb enda jaoks sobiva karjäärivaliku; 9) teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes; 10) mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi; tunneb töö otsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid;		

- 11) teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (tervishoiusüsteem, maksud jm);
 12) oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.

SOOVITUSLIK ÕPPEMATERJAL

K. Kütt, M. Lill, E. Ojaperv, K. Saadoja, nõustas K. Sunts. Inimeseõpetus 9. klassile. SA Innove, Harno.

<u>LÄHISUHTED</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) valib suhtlemisviisi vastavalt olukorrale ja kasutab asjakohaseid suhtlemise osaoskusi (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele, tunnistab oma eksimusi); 2) hindab oma ja kaaslaste käitumise vastavust ühiskonnas kokkulepitud normidele ja reeglitele; 3) teab erinevaid peremudeleid ning kirjeldab pere liikmete rolli ja vastutust perekonnas; 4) teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;	Arutelud koos edastatud või loetud teabe analüüsimisega: Lähisuhed, suhete alustamine ja hoidmine, vastutus ja austus. Kooselu, abiellumine ja pere loomine. Raseduse planeerimine. Loote areng; loote ja ema tervist hoidev käitumine. Lapse sündimine: ettevalmistused imiku hooldamiseks. Sünnijärgsed kohustused (nimepanek, tervisekindlustus, meditsiiniline kontroll jms); kohaliku omavalitsuse ja riiklikud toetused. Lapse saamisega seotud (lisa)kulutused (peamised kuluartiklid lapseas), lapse hooldamisele kuluv aeg. Imiku- ja lapseiga (peamised arengutingimused, suhtlemine lapsega, lapse õigused (alus)haridusele).

) mõistab lapse saamisega seotud vastutust, kirjeldab lapse arengut ja vanemate rolli lapse kasvamisel; teab peamisi pere ja laste elu reguleerivad seadusi ja sotsiaaltoetusi.	Lapse arendamine-õpetamine (eakohased mänguasjad, raamatud jms); mängude õpetamine noorematele õpilastele. Puudega laps. Peretülid ja -vägivald (tagajärjed, lahendused, valehäbi, nõustamis- ja kriisiabi). Uimastite tarbija perekonnas: mõju majanduslikule olukorrale, suhetele. Kohalikud ja üldriiklikud nõustamis- ja ravivõimalused. Lahutus, lahuselava vanema kohustused lapse kasvatamisel. Mõttekaardi koostamine- tutvumise erinevad võimalused Temaatiliste videote vaatamine ja arutelu. Oma seisukohtade põhjendamine. Individuaalne töö: kondoomi kasutamise juhistega tutvumine internetis, amor.ee lehekülje uurimine. Rasedustesti kasutusjuhiste uurimine. Imiku hooldamise erinevad tegevused, praktiline tegutsemine. Temaatiliste mõttekaartide koostamine, tarkvara mapiks koondamine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>LÄHISUHTED</u> Paarissuhte algus. Tutvumisest suhteni. Rasedusest hoidumine. "Me saame lapse!"

	Loote areng ja sünnitus. Vanemate kohustused pärast lapse sündi. Vastsündinu eest hoolitsemine. Lapse areng esimesel eluaastal. Lapse arengu jälgimine. Pereliikmete rollid lastega peredes. Perekonnaseadus. Lahkuminek.
<u>EELARVE PLANEERIMINE</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) oskab planeerida raha teenimise ja kulutamisega seotud tegevusi; 2) teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (tervishoiusüsteem, maksud jm); 3) oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.	Arutelud õpetaja näitlikustatud esitluse või kirjalike tekstide põhjal koos järgneva analüüsiga: Pere sissetulekud (palk, toetused). Igapäevaste kulutuste planeerimine (eluase, toit, riietus, transport, vaba aeg). Kulutuste kasv perekonna suurenemisel (sh lemmiklooma võtmisel). Suurte väljaminekute planeerimine (soovid, võimalused, riskid: raha säästmine ja hoiustamine, järelmaks, krediit, laen, liising). Kaupade-teenuste garantii (müüjalt teabe hankimine, garantii võimaluste-tingimuste kohta). Mõttekaartide koostamine käsitletud teemadel, koondamine elus kasutatavasse kausta.

	Individuaalne töö - palga arvutamine palgakalkulaatori abil; sissetulekute ja väljaminekute kaardistamine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>EELARVE PLANEERIMINE</u> Raha planeerimine riigis. Pere eelarve. Igapäevased rahaasjad. Sissetulekud. Kuidas arvepidamist teha? Väljaminekute planeerimine oma rahaga. Väljaminekute planeerimine võõra rahaga.
<u>ELUASE</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi; 2) oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.	Arutelud õpetaja näitlikustatud esitluse (videote) või kirjalike tekstide põhjal koos järgneva analüüsiga: Eluaseme liigid, eluaseme otsimine. Kinnisvarakuulutused, kinnisvarafirmad. Üürileping, selle tingimused. Eluaseme sisustuse planeerimine: hädavajalik sisustus, sisustuse hankimise (ostude) järjekord, ratsionaalne paigutus, kujundusdetailid. Olmehetehnika soetamine, hooldus ja remont: teabe hankimine võimaluste, tingimuste ja abiteenuste kohta.

	Mõttekaartide koostamine käsitletud teemadel, koondamine elus kasutatavasse kausta. Individuaalsed tööd: internetist müügi- ja üürimiskuulutuste otsimine, valiku tegemine, valiku põhjendamine; kohaliku kutseõppeasutuse õpilaskodu kohta info leidmine. Ruumi planeerimine juhise järgi; Remonditööde teostaja teabe otsimine. Ühistöö – üürilepinguga tutvumine, analüüsimine.
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>ELUASE</u> Eluase. Eluaseme liigid. Elamine õpilaskodus. Üürileping. Sisustus. Eluaseme pisiremont.
<u>KARJÄÄRI PLANEERIMINE</u>	
Õpitulemused (osaoskuste kaupa)	Metoodilised soovitused, sh <u>õpistrateegiate</u> rakendamine, diferentseerimise võimalused <i>(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamisele; kuidas toetada)</i>
1) hindab nõustaja suunamisel oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppe võimalusi ja tingimusi ning teeb enda jaoks sobiva karjäärivaliku; 2) teab töötajana oma peamisi õigusi ja kohustusi,	Arutelud õpetaja näitlikustatud esitluse (videote) või kirjalike tekstide põhjal koos järgneva analüüsiga:

nimetab tööõigusega seotud küsimustes info ja abi saamise võimalusi; 3) mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi; tunneb töö otsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid. 4) oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.	Jätkuõppevõimalused, valikute tegemine, arvestades huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud jms). Kohalik tööhõiveamet, tööturuteenused tööotsijale, töötus. Töötaja põhilised õigused ja kohustused, lepinguta töötamisega kaasnevad riskid ja tagajärjed, ümbrikupalk. Inimkaubandus: tööorjus ja prostitutsioon, ohvriks sattumise põhjused, inimkaubandusele viitavad märgid (kuulutuses, tööpakkuja käitumises). Ohtude teadvustamine, käitumine ohvriks sattumise korral, ohvriabi. Praktiline ühistöö: abi leidmine tööõigusega seotud küsimustes. Praktiline kutsenõustamises osalemine, tulemuste analüüsimine. Mõttekaartide koostamine käsitletud teemadel, valikuliselt koondamine tulevases elus kasutatavasse kausta. Paaristöö - rollimäng "Töövestlus".
Õppesisu sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused:	<u>KARJÄÄRI PLANEERIMINE</u> Karjäär - mis see on? Kuidas teha tööalaseid valikuid? Töötaja õigused ja kohustused. Tööle kandideerimine. Inimkaubandus. Kust saab abi?